

DEPREMİN TÜRKİYE ESNAF VE SANATKÂRI KONFEDERASYONUNA BAĞLI İŞLETMELERDE VE İŞBAŞI EĞİTİMİ ÜSTÜNDEKİ ETKİLERİ SONUÇ RAPORU



WEglobal

unicef
for every child



TESK UNICEF ÇOCUK HAKLARI VE İŞ İLKELERİ PROGRAMI 2023-2024

FAALİYET 1.1.1

**GENÇLERE İŞ YERİ TEMELLİ EĞİTİM FIRSATLARI SUNAN
İŞYERLERİNİN DEPREMDEN NASIL ETKİLENDİĞİNİ ANLAMAK
AMACIYLA YAPILACAK HIZLI BİR DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASI
FAALİYET RAPORU**

HAZİRAN 2024, ANKARA



WEglobal



İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	7
Türkiye’de Esnaf ve Sanatkârların Yeri ve Önemi	8
A. Deprem Bölgesi ile İlgili Seçilmiş İstatistikler	9
A.1 Afetten Etkilenen İllerin Nüfus ve İşgücü Verileri	9
A.2 Afetten Etkilenen İllerin Ekonomi İçerisinde Yeri ve İhracat Verileri	10
A.3 Deprem Bölgesindeki Esnafın Sektörel Dağılımı	12
A.4 Mesleki Eğitim Durumu	14
1. DEPREM BÖLGESİNDE HIZLI DEĞERLENDİRME ARAŞTIRMASI	17
1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE KAPSAMI	18
1.2. VERİ TOPLAMA VE ANALİZ YÖNTEMİ	18
1.3. ARAŞTIRMANIN TEMEL SORULARI	19
2. DEPREM SONRASI ESNAFLARIN GENEL GÖRÜNÜMÜ	21
2.1. Depremden Etkilenen İllerdeki Birlik ve Meslek Odalarının Genel Durumu	22
3. ESNAF VE SANATKÂRLAR ODALARI BİRLİKLERİNİN, ESNAF ODALARININ VE ESNAFLARIN BAKIŞ AÇISIYLA DEPREM VE ETKİLERİ	25
3.1. Esnafın Mali Durumu	26
3.2. Deprem Sürecinde Yapılan Yardımlar	27
3.3. İşletmelerde Çalışan Eğitim Gören Çocuk/Gençlerin Deprem Sonrası Çalışma Talepleri	29
3.4. Depremden Etkilenen Esnafın Beklentileri	30
4. MESLEKİ EĞİTİM MERKEZLERİ’NİN BAKIŞ AÇISIYLA DEPREM VE ETKİLERİ	33
4.1. Deprem Sonrası Mesleki Eğitimin Geleceği	34
4.2. Deprem Sonrasında Mesleki Eğitim Merkezlerinin Esnaf ve Sanatkârlar Odaları ile İşbirliği Faaliyetleri	36
SONUÇ	39

TABLORAR DİZİNİ

TABLO 1.	AFETTEN ETKİLENNEN İLLERDEKİ FARKLI NÜFUS ARALIKLARI	9
TABLO 2.	ÇIRAK YETİŞTİREN ODALAR VE ÜYE SAYILARI-2023 YILI VERİLERİ	14
TABLO 3.	DEPREM BÖLGESİNDE EN FAZLA ÖĞRENCİYE SAHİP MESLEK DALLARI-2023 YILI VERİLERİ	15

GRAFİKLER DİZİNİ

GRAFİK 1.	DEPREM BÖLGESİNDEKİ İLLERDEKİ ESNAF SAYILARI	12
GRAFİK 2.	İL BAZINDA ESNAF ÜYE SAYILARI	13
GRAFİK 3.	EN FAZLA ESNAF SAYILARI	13
GRAFİK 4.	MESLEKİ EĞİTİM MERKEZİ ÖĞRENCİ SAYILARI-DEPREM SONRASI VERİLER	34
GRAFİK 5.	GÖRÜŞMECİLERİN ORTAK SORUNLARI	40
GRAFİK 6.	TALEP EDİLEN DESTEKLERİN DAĞILIMI	41
GRAFİK 7.	ERTELEME TALEPLERİNİN DAĞILIMI	41

Proje Bilgi Formu

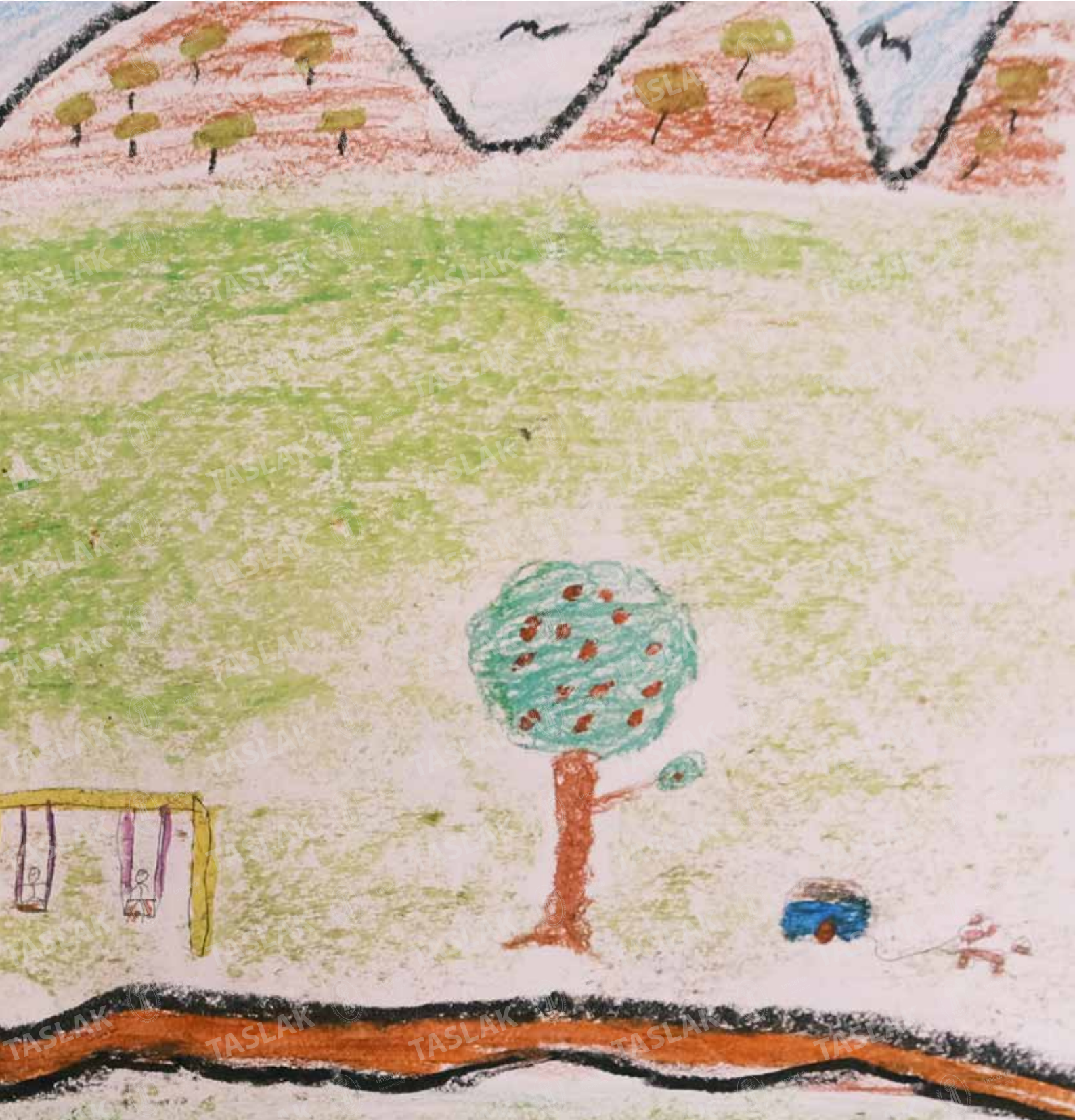
Proje Adı	TESK UNICEF Çocuk Hakları ve İş İlkeleri Programı
Başlangıç Tarihi	18 Ekim 2023
Süre	15 ay
Faydalanıcı Kurum	Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu (TESK)
Donör Kuruluş	UNICEF
Project Websitesi	https://teskakademi.org

Rapor Bilgi Formu

Faaliyet Numarası	1.1.1
Faaliyet Adı	Gençlere iş yeri temelli eğitim fırsatları sunan işyerlerinin depremde nasıl etkilendiğini anlamak amacıyla yapılacak hızlı bir değerlendirme çalışması
Katkı Sağlayanlar	Gülcan Eriş, Fuat Elvan
Kalite Kontrolü	Gözde Türkcın
Teslim Tarihi	Haziran 2024
Versiyon	5.0



GİRİŞ





Türkiye’de Esnaf ve Sanatkârların Yeri ve Önemi

Esnaf ve sanatkârlar, ekonomik ve sosyal kalkınmanın dengeli biçimde dağıtılması, işsizliğin azaltılması, istihdamın ve üretimin artırılması, sundukları hizmet, ürünler ve yarattıkları istihdamla hayati önem taşımaktadır. Ülkemizdeki işletmelerin %99,9’unu oluşturan KOBİ’lerin istihdamdaki payları %81, katma değerdeki payları %59’dur. İhracatın ise %26’sını gerçekleştirmektedirler. KOBİ tanımı içinde yer alan işletmelerin %96.5’i 1-9 çalışanı olan esnaf ve sanatkârlardan oluşmakta ve bu yönüyle Türkiye açısından çok önemli bir işlevi yerine getirmektedir.

Türkiye’de esnaf ve sanatkârlara ait en büyük çatı örgütü olan Türkiye Esnaf ve Sanatkârları Konfederasyonu (TESK), mesleki federasyonları, esnaf birlikleri ve odaları esnaf ve sanatkârların çalışmalarını meslekî yönden ve kamu yararına uygun olacak şekilde düzenlemek, bu hususta gerekli görülecek her türlü tedbiri almak ve teşebbüste bulunmak, meslekî eğitimlerini geliştirmek amacıyla kurulmuştur.¹ Türkiye’de tüm illerimizde esnaf ve sanatkârlarımıza hizmet etmek amacıyla kurulmuş bulunan ve faaliyetlerini sürdüren birer adet (İstanbul’da 2 adet) olmak üzere toplam 82 Esnaf ve Sanatkârlar Odaları Birliği (ESOB) vardır.

Esnaf ve sanatkârların, Türk eğitim sistemi açısından da oldukça önemli rol ve sorumlulukları vardır. Geleneksel olarak esnaf ve sanatkârlar, yüzyıllardır Ahilik sistemi ile hem meslek elemanı yetiştirmek hem de toplum içinde ticaretin belli kuralları dahilinde yapılmasını sağlamak noktasında önemli bir işlevi görmektedir. Günümüzde 3308 sayılı Meslekî Eğitim Kanununda belirlenen amaçlar doğrultusunda esnaf ve sanatkârlar ile yanlarında çalışan çırak ve kalfaların, pratik meslek eğitimini gerçekleştirmek, her kademedeki esnaf ve sanatkârlar meslek kuruluşlarının asli görevidir.

Türkiye genelinde TESK’e kayıtlı 2 milyonun üstünde esnaf ve sanatkâr bulunmakta 2022 yılı verilerine göre 150.000’den fazla çırak kalfa ve usta esnaf ve sanatkârın yanında eğitim almaktadır. Ancak 6 Şubat’ta yaşanan deprem nedeni ile ciddi manada can ve mal kaybı yaşanmış aynı zamanda işbaşı eğitim programları sekteye uğramıştır. Esnaf ve sanatkârlar hem kendi ekonomileri hem de ülke ekonomisi açısından ciddi desteklere ihtiyaç duymaktadır.

Türkiye Esnaf ve Sanatkârları Konfederasyonuna (TESK) bağlı birlik ve odalar ile esnaf ve sanatkârların deprem sonrasında durumunun değerlendirilmesi, aynı zamanda esnaf ve sanatkârların yanında mesleki eğitimine devam eden çocukların durum ve ihtiyaçlarının tespit edilmesi yapılan araştırma sonuçları, Mersin, Gaziantep ve K. Maraş illerinde kamu ve özel sektör temsilcileri, akademisyenler ve sivil toplum kuruluşu temsilcileri ile yapılan toplantılarda paylaşılmıştır. Gerçekleştirilen toplantılarda elde edilen veriler ve bilgiler de raporun ilgili kısımlarına dahil edilmiştir.

Rapor, UNICEF ile TESK arasındaki iş birliği kapsamında hazırlanmıştır.

¹ <https://www.tesk.org.tr> (E.T. 04.03.2023)



A. Deprem Bölgesi ile İlgili Seçilmiş İstatistikler

Merkez üssü Kahramanmaraş olan 7,7 ve 7,6 büyüklüğündeki iki deprem 6 Şubat 2023 tarihinde Güneydoğu Anadolu, Doğu Anadolu, İç Anadolu ve Akdeniz bölgelerini kapsayan geniş bir alanda etkili olmuştur. Yaşanan depremler sonrasında ağır yıkım ve can kayıpları nedeniyle Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye, Şanlıurfa ve Elâzığ olmak üzere 11 il “afet bölgesi” ilan edilmiştir. Resmi olarak 22 Nisan 2023 tarihi itibarıyla 50.783 kişinin hayatını kaybettiği ve 107.204 kişinin yaralandığı açıklanmıştır.

A.1 Afetten Etkilenen İllerin Nüfus ve İşgücü Verileri

Afet bölgesi ilan edilen illerde toplamda 14 milyon insan, yani Türkiye’deki toplam nüfusun yüzde 16,43’ü yaşamaktadır.² Türkiye’de bulunan toplam Suriyeli sayısının yaklaşık yüzde 50’si depremden etkilenen 11 ilde yaşamakta olup bölgedeki geçici koruma kapsamındaki Suriyeli sayısı 1.738.035’tir. Suriyelilerin bölgedeki nüfusa oranı yüzde 11,48’dir. Bölgedeki Suriyeli nüfusun yaklaşık yüzde 46’sını 0-17 yaş aralığındaki çocuklar oluşturmaktadır.

Deprem bölgesindeki nüfusun yaş aralığına bakıldığında; (15-18 Yaş) çocukların toplam sayısı 1.014.565 olarak tespit edilmiş olup, depremin etkilediği illerdeki toplam nüfusun %7,24’ünü oluşturmaktadır. Aynı şekilde 9-24 yaş aralığına baktığımızda bu sayı 3.957.778 olarak görülmektedir. Bu sayı ise depremin etkilediği illerdeki toplam nüfusun %28,24’ünü oluşturmaktadır.

Tablo 1. Afetten Etkilenen İllerdeki Farklı Nüfus Aralıkları

İller	9-14 Yaş	15-24 Yaş	15-18 Yaş	19-24 Yaş	9-24 Yaş	İlin Toplam Nüfusu
Adana	225.959	337.196	143.527	193.669	563.155	2.274.106
Adıyaman	72.161	104.216	45.917	58.299	176.407	635.169
Diyarbakır	222.548	323.328	139.438	183.890	545.876	1.804.880
Elâzığ	53.193	93.264	36.031	57.233	146.457	591.497
Gaziantep	267.287	373.459	163.193	210.266	640.746	2.154.051
Hatay	184.977	265.090	117.163	147.927	450.067	1.686.043
Malatya	76.242	126.831	51.702	75.129	203.073	812.580
Kahramanmaraş	132.196	193.881	85.044	108.837	326.077	1.177.436
Şanlıurfa	310.496	403.597	182.529	221.068	714.093	2.170.110
Kilis	15.650	27.599	10.721	16.878	43.249	147.919
Osmaniye	60.809	87.769	39.300	48.469	148.578	559.405
İller Toplam	1.621.518	2.336.230	1.014.565	1.321.665	3.957.778	14.013.196
Türkiye Toplam	7.741.763	12.949.817	5.088.194	9.106.550	20.691.580	85.279.553

TC. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (SBB) tarafından hazırlanan 2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporuna göre; bölge genelinde istihdam oranı ve

² Tuik, 2022.



işgücüne katılma oranının Türkiye geneline göre düşük, işsizlik oranının ise yüksek olduğu, istihdamın tarım, ticaret, tekstil ve gıda ürünleri imalatı gibi düşük nitelik gerektiren işlerde yoğunlaştığı gözlemlenmektedir. 2021 yılı itibarıyla 11 ili kapsayan Afet Bölgesinde 3,8 milyon kişi istihdamda olup bölge istihdamının ülke istihdamı içerisinde payı yüzde 13,3'tür. Çalışanların 2,3 milyonu kayıtlı, 1,5 milyonu ise kayıt dışı çalışmaktadır. Afet Bölgesi genelinde istihdamın kayıt dışılık oranı yüzde 39 seviyesindedir.³ Mücbir sebep ilan edilen illerde Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) istatistiklerine göre 1,9 milyon sigortalı (4/a), yaklaşık 428 bin zorunlu sigortalı (4/b) (BAĞ-KUR) bulunmaktadır. Bu kapsamdakiler toplam sigortalı çalışanların yüzde 11,2'sini oluşturmaktadır.

Anılan Rapora göre; Afet bölgesinde sanayi ve üretim tesislerinde yaşanan hasar sınırlı olsa da insan kaynağının çok ciddi şekilde etkilendiği açıktır. Bölgeden sadece resmi makamlara bildirilerek göç eden kişi sayısının iki milyona yakın olduğu bilinmektedir.

Deprem sonrası ilk adımlar olarak, İŞKUR tarafından deprem bölgesi valiliklerine 19.150 kişilik, afet bölgesinden diğer illere nakledilen çocuk, engelli, kadın ve yaşlılara sunulan hizmetlerin desteklenmesi için farklı illere 2.950 kişilik olmak üzere toplamda 22.100 kişilik Toplum Yararına Program kontenjanı ayrılmıştır.

Depremden etkilenen çalışanlara Mart-Ağustos aylarını kapsayan 6 aylık sigorta prim erteleme ile Mart-Haziran aylarını kapsayan 6 aylık kısa çalışma ödeneği ve nakdi ücret desteği ile 6 aylık Toplum Yararına Programı başlatılmıştır.

Deprem öncesinde 7 geçici barınma merkezinde yaklaşık 47 bin Suriyeli hayatını idame ettiren deprem sonrasında geçici barınma merkezlerinin sayısı 12'ye çıkarılarak bu merkezlerde ikamet eden kişi sayısı yaklaşık 88 bine ulaşmıştır.

A.2 Afetten Etkilenen İllerin Ekonomi İçerisinde Yeri ve İhracat Verileri

Deprem bölgesinde kayıtlı işyeri sayısı 220.588'dir ve toplam içindeki payı yüzde 10'dur. Ölçeklerine göre dağılımlar incelendiğinde bölgedeki işletmelerin yüzde 86,6'sını 10'dan az çalışanı bulunan mikro ölçekli işletmeler oluşturmaktadır. SGK verilerine göre, deprem sonrasında 11 ilde kayıtlı işyeri sayısı 69.545 gerilemiştir; Kahramanmaraş, Hatay, Adıyaman ve Malatya'da iş yeri sayılarındaki düşüşler yüzde 65 ve üzerindedir. Bu illeri Osmaniye ve Gaziantep izlemektedir ve kayıtlı iş yeri sayılarında sırasıyla yüzde 32 ve yüzde 25,6 düzeyinde düşüşler gözlenmiştir.⁴

Depremden etkilenen iller, 2021 yılında Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'nın (GSYİH) %9,8'lik payına sahiptir. Bölgede kişi başına düşen milli gelir düzeyi ülke ortalamasının oldukça

³ [2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu - T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı - SBB](#)

⁴ SGK (2022). Aylık İstatistik Bültenleri: <https://www.sgk.gov.tr/Istatistik>



gerisindedir. 2021 verilerine göre, depremden etkilenen 11 ilin kişi başına ortalama GSYİH'si 5.924 ABD doları seviyesindedir. Bölgesel GSYH, sektörler itibarıyla ele alındığında yüzde 8,6 tarım, yüzde 30,5 sanayi, yüzde 5,2 inşaat, yüzde 45,2 hizmetler ve yüzde 10,6 vergi sübvansiyonundan oluşmaktadır. Bölgede ağırlıklı üretim faaliyetleri sanayi ve hizmet sektörlerindedir.

Deprem bölgesinde TESK'e bağlı esnafın bölge ekonomisine katkısı net olarak bilinmemekle birlikte, bu oranın yüzde 60 seviyesinde olduğu tahmin edilmektedir.

Yukarıda anılan Rapora göre; depremden etkilenen 11 ilin 2022 yılı ihracatı içerisindeki payı yüzde 8,6 olup Gaziantep, toplam ihracat içerisindeki yüzde 4,4'lük payı ile öne çıkmaktadır. Hatay, Adana ve Kahramanmaraş sırasıyla yüzde 1,6, 1,2 ve 0,6 düzeyinde pay almaktadır. Bölgede; tarımda 6.946, sanayide 61.452, inşaatla 35.690 ve hizmet sektöründe 434.283 olmak üzere toplam 538.371 işletme bulunmaktadır. Bu işletmelerin büyük bir çoğunluğu (yüzde 80) hizmet sektöründe faaliyet göstermektedir.

Depremden etkilenen 11 ilde 6 Mart 2023 tarihi itibarıyla 1.712.182 binada hasar tespit çalışması yapılmıştır. Buna göre; 35.355 binanın yıkılmış, 17.491 binanın acil olarak yıkılması gerektiği ve 179.786 binanın ağır, 40.228 binanın orta ve 431.421 binanın az hasarlı olduğu tespit edilmiştir. Yıkılan veya büyük hasar gören binaların arasında mesken olarak kullanılanların dışında tarihi ve kültürel yapılar, okullar, idari binalar, hastaneler, oteller de bulunmaktadır.⁵

Esnaf işletmelerinin büyük sanayiye yaptığı ekonomik katkının azalmasının bölgede ihracatı da olumsuz etkileyeceği düşünülmektedir. Özellikle esnafın katkısının olduğu; tekstil, kuru ve yaş sebze-meyve, mobilya, mücevher ve otomotiv sektörlerinin zarar görmesi, ihracata konu olan alanlarda gençlere sağlanan istihdam ve mesleki eğitim programlarının imkanlarını da kısıtlayabilecek bir etki doğurmaktadır

Türkiye İhracatçılar Meclisi tarafından 2023/ağustos ayında yapılan açıklamada "Deprem bu yıl 2,5 milyar dolarlık bir ihracat kaybına neden olacağı öngörülmektedir. Beklentilere paralel olarak yedi ayda 11 ilde 10 milyar dolar ihracat gerçekleştirilmiştir. Bu rakam geçen yılın %15 altında kalmaktadır. Depremden etkilenen illerin durumu özel olarak takip edilmektedir. Temmuz'da Gaziantep tüm zamanların en yüksek aylık ihracat değerine ulaşmıştır. Malatya ve Adıyaman'ın ihracatında da geçen yıla göre artış bulunmakta, Hatay ve Kahramanmaraş'tan ise olumlu işaretler gelmektedir. Ancak bu iki ilin biraz daha zamana ihtiyacı bulunduğu düşünülmektedir. Kahramanmaraş merkezli firmalar geçen

⁵ [2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu - T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı - SBB](#)

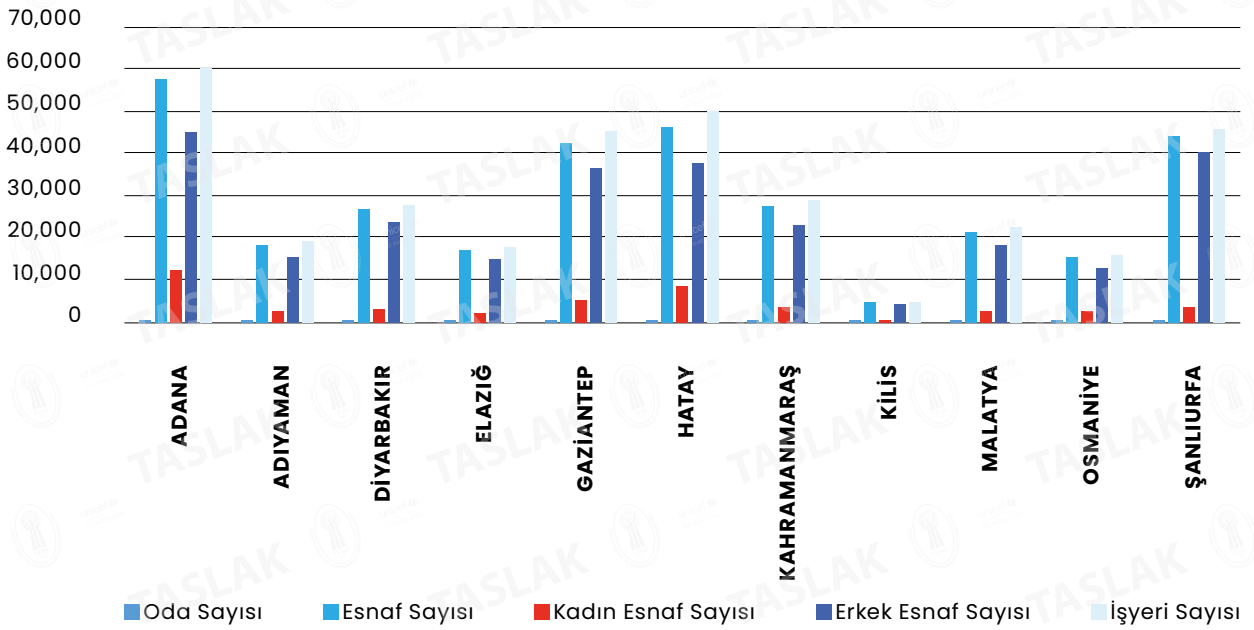


ay 68 milyon dolar ihracat gerçekleştirmiştir. Yılbaşından bu yana toplam ihracat ise 563 milyon dolara ulaşmıştır.⁶

A.3 Deprem Bölgesindeki Esnafın Sektörel Dağılımı

2023 yılı mart ayı sicil kayıtlarına göre bu illerde kayıtlı 339.081 işyerinde 322.457 esnaf faaliyet göstermektedir.⁷ Cinsiyet dağılımı açısından bakıldığında, 322.457 esnaktan 273.783'ünün erkek, 48.674'ünün kadın olduğu görülmektedir.

Grafik 1. Deprem Bölgesindeki İllerdeki Esnaf Sayıları



Deprem bölgesindeki toplam yapı stoğunun yüzde 40'ı farklı seviyelerde hasar görmüş veya yıkılmıştır. Adıyaman, Hatay, Malatya ve Kahramanmaraş en çok hasar gören illerdir. En büyük hasar ve yıkımın Hatay genelinde ve Gaziantep'in Nurdağı ve İslâhiye ilçelerinde meydana geldiği, dolayısıyla en yoğun işgücü kayıplarının bu bölgelerde yaşandığı tespit edilmiştir. Yapılan görüşmelerde illere göre farklılık olsa da esnaf işletmelerinin büyük oranda yıkıma uğradıkları ifade edilmiştir. Çoğu organize sanayi ve ticaret bölgelerinde kurulmuş olan büyük işletmeler depremden görece daha az etkilenmişlerdir. Kentsel alanlarda, küçük sanayi sitelerinde ve binaların altında bulunan küçük esnafın depremde daha fazla etkilendiği gözlenmektedir.

Araştırmanın hedef grubu olan illerdeki esnaf ve sanatkârlar odalarına bağlı esnafın incelendiğinde; bakkallık, bayilik, büfecilik, perakende satış dükkanlarının en fazla üyeye

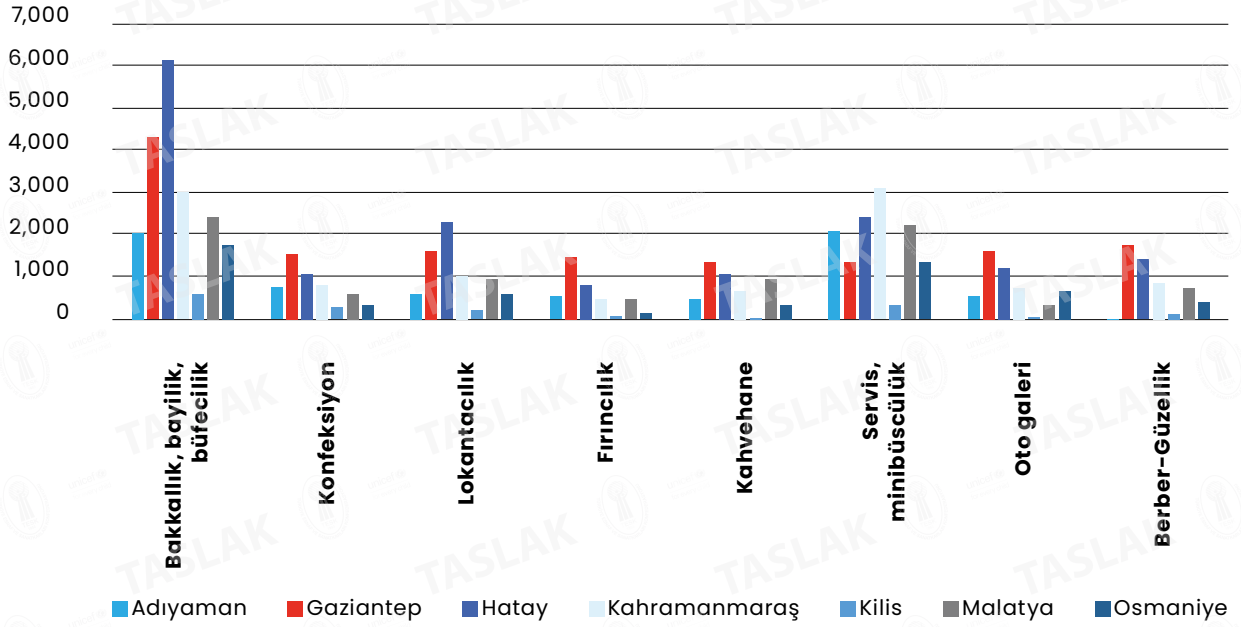
⁶ (<https://www.inbusiness.com.tr/sectorler/is-dunyasi/2023/08/03/depremin-merkez-ussunden-ihracatta-tarihi-rekor-duyurusu>)

⁷ TESK, 2023

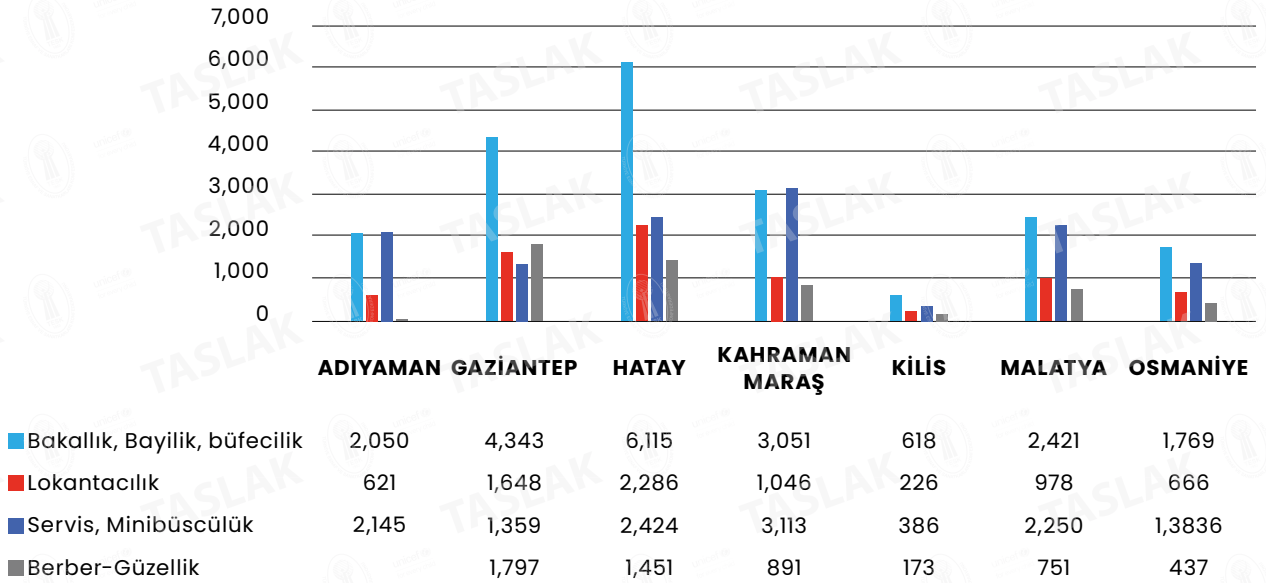


sahip odalar olduğu görülmektedir. Bunu taşımacılık, lokanta ve berberler / güzellik salonları takip etmektedir.

Grafik 2. İl Bazında Esnaf Üye Sayıları



Grafik 3. En Fazla Esnaf Sayıları



Bakkallar, büfeler bayiler odasına kayıtlı esnaf sayısına göre bu işyerlerinde çırak sayılarının az olduğu görülmektedir. Bunun yanında yapılan işin niteliği itibari ile şoförler odasına bağlı esnafalarda da çırak bulunmamaktadır. Çırak yetiştiren sektörler göz önüne alındığında en fazla üyeye sahip esnafın verileri Tablo 2’te ayrıntılı olarak verilmiştir. Buna göre, berberler / güzellik salonları, oto tamircileri, tekstil ve konfeksiyon işleri, fırın ve lokantacılık gibi işler ön plana çıkmaktadır.



Mersin, Gaziantep ve K. Maraş'ta yapılan toplantılarda deprem sonrasında deprem bölgesindeki işletmelerin Devletin yardımlarından, hibelerden, kredilerden yararlanmak amacıyla kayıt dışı olan işletmelerin tescillerinin yapıldığı, deprem sonrası bu illerde esnaf sayısında artma olduğu değerlendirilmiştir. Örneğin, Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Sicil Gazetesi kayıtlarına göre, Hatay'da 2022 Aralık ayında 46.462 esnaf sicile kayıtlı iken 2023 Kasım ayı sonu itibarıyla kayıtlı esnaf sayısı 51.052'e ulaşmıştır.

Tablo 2. Çırak Yetiştiren Odalar ve Üye Sayıları-2023 Yılı verileri

Adıyaman	Gaziantep	Hatay	Kahramanmaraş	Kilis	Malatya	Osmaniye
Konfeksiyon	Erkek berberliği	Lokantacılık	Lokantacılık	Lokantacılık	Lokantacılık	Lokantacılık
794	1,797	2,286	1,046	226	978	666
Lokantacılık	Konfeksiyon	Erkek berberliği	Erkek berberliği	Erkek berberliği	Erkek berberliği	Erkek berberliği
621	1,604	1,451	891	173	751	437
Fırıncılık	Fırıncılık	Kadın Kuaförlüğü	Kuyumculuk	Konfeksiyon	Konfeksiyon	Konfeksiyon
545	1,502	1,124	850	152	644	371
Erkek berberliği	Lokantacılık	Konfeksiyon	Konfeksiyon	Tuhafiye imalatı, ticareti	Oto Bakım, Tamir	Oto Bakım, Tamir
378	1,408	1,101	821	130	527	341
Tuhafiye imalatı, ticareti	Kadın Kuaförlüğü	Oto Bakım, Tamir	Oto Bakım, Tamir	Kuyumculuk	Fırıncılık	Kadın Kuaförlüğü
366	947	918	619	128	482	291

A.4 Mesleki Eğitim Durumu

Deprem bölgesini kapsayan 11 ilde mesleki eğitim merkezine giden öğrenci sayısının ustalık telafi programları ile 192 bin üzerinde olduğu öngörülmektedir.⁸ 2022 yılı sonu itibarıyla mesleki eğitim merkezlerinde, kayıtlı 1 milyon 386 bin öğrenci bulunmaktadır.⁹ Öğrencilerin %30'unu kadınlar oluşturmaktadır. Mesleki eğitim merkezlerinde en çok öğrencisi olan alan, yaklaşık 130 bin kişiyle güzellik ve saç bakım hizmetleri alanıdır. 100 binin üzerinde öğrencisi olan diğer alanlar ise sırasıyla motorlu araçlar teknolojisi, yiyecek ve içecek hizmetleri ve moda tasarım teknolojileridir.¹⁰

Türkiye'de en fazla öğrencisi olan meslek dallarının araştırma illerindeki verileri Tablo 6'da verilmiştir.

⁸ MEB 1 milyon çırak hedefi kapsamında 1.3 milyonunu üzerinde kişinin MEM'lere kaydının sağlandığını ifade etmiştir. Bununla beraber il düzeyinde en güncel verileri yayınlanmamıştır.

⁹ https://www.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_12/26102600_Egitimde_Turkiye_Yuzyili.pdf

¹⁰ <https://www.meb.gov.tr/mesleki-egitim-merkezlerinde-ogrenci-sayisi-1-milyonu-asti/haber/28149/tr>



Tablo 3. Deprem bölgesinde En Fazla Öğrenciye Sahip Meslek Dalları-2023 Yılı Verileri

	Adıyaman	Gaziantep	Hatay	Kahramanmaraş	Kilis	Malatya	Osmaniye
Elektrik elektronik	786	4,598	2,348	1,840	273	558	473
Güzellik Saç bakım	1,119	4,435	6,494	2,195	419	681	1,094
Makine Teknolojisi	238	2,393	854	1,013	18	172	412
Motorlu Araç	890	4,129	2,769	1,979	210	747	897
Yiyecek İçecek	1,035	3,718	2,229	1,382	500	499	369

Deprem sonrasında 10 ilde eğitimle ilgili önemli kararlar alınmıştır. Bölgedeki öğrencilerden isteyenlerin başka illere nakilleri sağlanırken, çadır ve konteyner kentlerde de eğitim noktaları oluşturulmuştur. Yapılan görüşmelerde deprem bölgesinde öğrencilerle ilgili veriler¹¹ şu şekilde belirtilmiştir.

- 202 bin 817 öğrencinin nakli diğer illere alınmış,
- 7 bin 362 kişinin depreme yönelik acil talepleri, karşılanmak üzere ilgili birimlere iletilmiş,
- 418 psikososyal destek çadırı kurulmuş,
- 691 bin 284 kişiyle psikososyal destek kapsamında görüşmeler yapılmıştır.

¹¹ <https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/nuran-cakmakci/rakamlarla-deprem-bolgesinde-egitim-meslek-liseleri-nefes-oldu-42228674>



Ahmet CUREK
Sinan SAZ
İsmail BELEN
Recep BOZARSLAN
Abdullah
Ömer Ferit YILMAZ

1

DEPREM BÖLGESİNDE HIZLI DEĞERLENDİRME ARAŞTIRMASI





1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE KAPSAMI

Türkiye ekonomisi açısından deprem bölgesinin önemi göz önünde bulundurulduğunda, bölge halkının ve esnafın karşı karşıya kaldığı hasar ve yıkımın analiz edilmesi, destek paketlerinin odaklı ve etkili bir şekilde planlanması açısından kritik önem taşımaktadır. Deprem sonrasında açıklanan ilk veriler, ağır hasar ve yıkım nedeniyle can kayıpları, yaralanmalar, işyerlerinde meydana gelen hasarlar ve ülke içinde yaşanan göçlerle birlikte istihdam kaybının da önemli boyutlarda olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla bölgedeki dinamiklerin önemli ölçüde değişmesi beklenmektedir.

Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu, bölgedeki esnafın depremden nasıl etkilendiğini, depremin işbaşı eğitimine devam eden çocuklara ve çocuk işçiliğine etkisini ortaya koymak amacıyla böyle bir çalışma yürütmüştür. Ayrıca deprem sonrasında alınması gereken tedbirler ve işbaşı eğitimi veren esnafa yönelik desteklerin saptanması alt amaç olarak belirlenmiştir.

Araştırma kapsamında depremden en fazla etkilenen Kahramanmaraş, Adıyaman, Hatay, Osmaniye, Kilis, Malatya, Gaziantep (özellikle İslâhiye ve Nurdağı ilçeleri) illeri araştırmanın örneklem grubuna dahil edilmiştir. Araştırmanın amacı olan depremin bölge esnaflarına ve işbaşı eğitimdeki çocuklara ve çocuk işçiliğine olan etkilerini ortaya çıkarmak amacıyla her ilden katılımcı grubu belirlenmiştir. Saha araştırmasında veri çeşitliliğini arttırmak, depremin kısa, orta ve uzun vadeli etkilerini açığa çıkarmak amacıyla esnaf-sanatkar teşkilatı ve mesleki eğitimle ilişki içerisinde olan aktörleri temsil eden katılımcı grubu görüşme süreçlerine dahil edilmiştir. Buna göre, Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birlik Başkanları, Oda Başkanları, Mesleki Eğitim Merkezi Müdürlükleri ve işyeri sahibi esnaf olmak üzere 60 kişi ile görüşme sağlanmıştır. Görüşme yapılanların dağılımı, birlik başkanlarından 7 kişi, mesleki eğitim müdürlüğünden 7 kişi, farklı meslek odalarından (kuaför, mobilya, otomotiv, berber, bakkal, fırın, marangoz, terzi, lokanta, kasap) 24 kişi, farklı meslek gruplarından (Kuruyemişçi, kuaför/berber, otomotiv/tornacı, kırtasiye, kasap, terzi, fırın, bakkal/market) 22 esnaf şeklindedir.

1.2. VERİ TOPLAMA VE ANALİZ YÖNTEMİ

Depremi bölge esnaflarına ve işbaşı eğitimdeki çocuklara ve çocuk işçiliğine olan etkilerini ortaya çıkarmak amacıyla taşıyan saha araştırmasında nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Aynı zamanda Programın amacı göz önüne alındığında "Depremi Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonuna Bağlı İşletmelerde ve İşbaşı Eğitimi Üstündeki Etkileri" ortaya çıkarmak amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden çoklu ve araçsal durum çalışması yaklaşımı özel olarak tercih edilmiştir. Bu çerçevede depremin farklı illerin sosyal, ekonomik, kurumsal ve kültürel vb. özelliklerini göz önüne alarak esnaf-sanatkar teşkilatlarına ve mesleki eğitim sürecinde yer alan öğrencilere olan etkilerini ortaya çıkarmak hedeflenmiştir. Bu çerçevede deprem sürecinde etkilenen vatandaşlarımızın sorunlarını, beklentilerini ve deneyimlerini politika yapıcılara aktarmak amacıyla



bölgede afet durumunu yaşayan bireylerle birebir derinlemesine mülakat¹² görüşmeleri gerçekleştirilmiştir.

Saha araştırmasının örneklem grubuna dahil edilecek bireylerin tercih edilmesinde veri çeşitliliğini arttırmak ve veri doygunluğuna erişmek amacıyla Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu'na bağlı illerde faaliyet gösteren Birlikler ve odalar ile iletişime geçilmiştir. Acil ve afet durumuna maruz kalan bölgedeki kırılgan grupların psiko-sosyal durumlarını göz ardı etmeden katılımcı grubunun belirlenmesinde kartopu örnekleme tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcı grubu belirlenirken TESK ve Bağlı Birliklerin, Odaların işbirliğinden azami düzeyde yararlanılmıştır. Bu işbirliği deprem sonrası sorunların açığa çıkartılması, kısa, orta ve uzun vadeli politika ve uygulama araçlarının belirlenmesi amacıyla esnaf-sanatkar, çalışan, meslek ve sektör, yönetici, eğitimci (usta öğretici), çırak vb. özellikler göz önüne alınarak maksimum çeşitliliğin oluşturulmasına imkan sağlamıştır.

Araştırmanın acil ve afet bölgesinde yürütülmesi, olağanüstü koşullarının varlığı göz önüne alındığında saha çalışmasında birtakım sınırlılıklar ile karşılaşmıştır. Bu sınırlılıklar araştırma bölgesinde depremden işyerlerinin büyük zarar görmesi, yıkılması, araştırma grubuna dahil edilebilecek kişilerin olağanüstü durum nedeniyle hayatta kalma mücadeleleri, bir kısmının şehir dışına taşınmaları gibi zorluklar araştırmanın veri toplama sürecinde zorluk yaratmıştır. Ancak TESK ve Bağlı Birlik ve Odaların işbirliğinde bu sınırlılık en az indirilmeye çalışılmıştır.

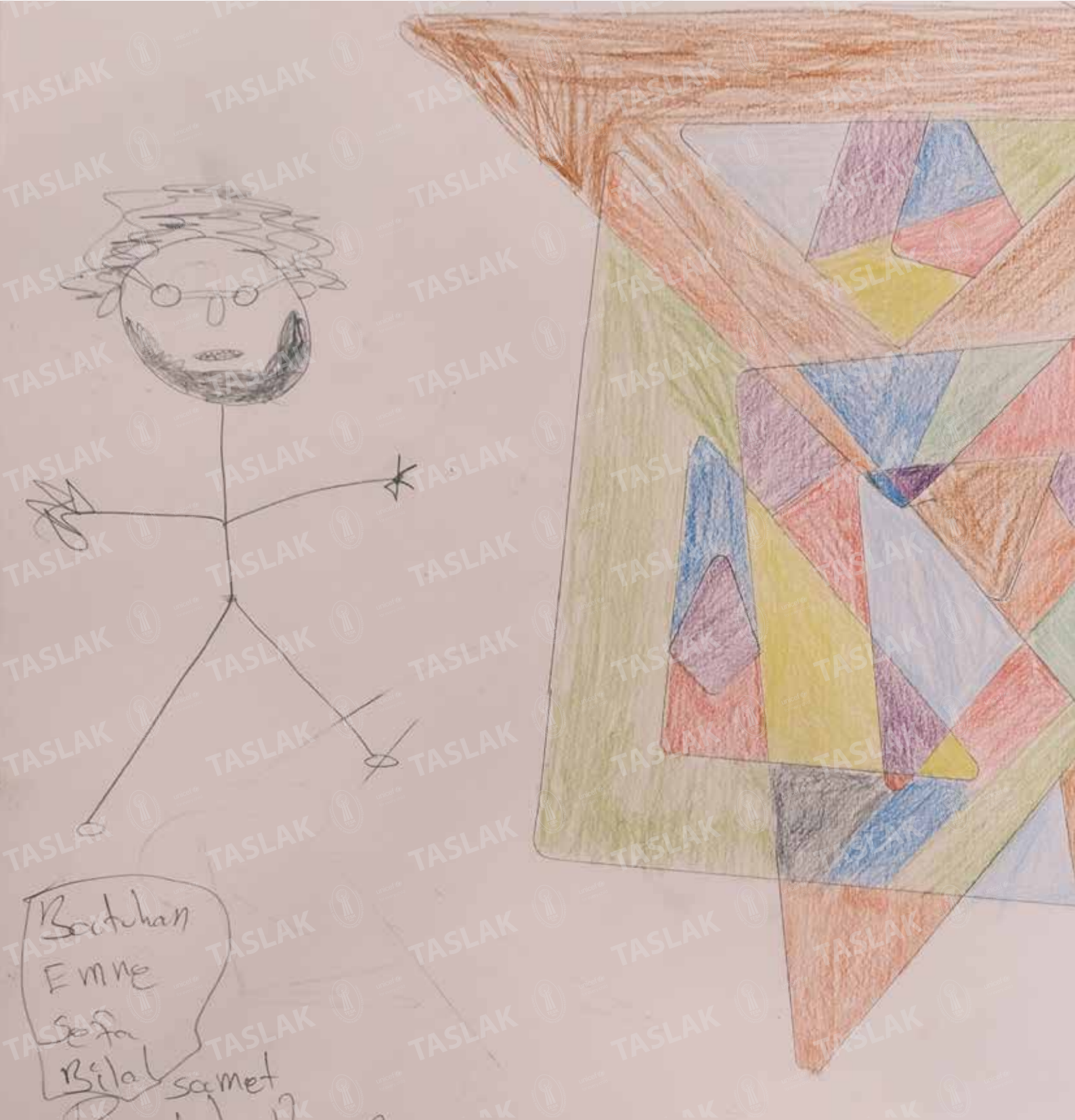
Yukarıda belirtilen araştırma tasarımı ve stratejisi çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır. Böylelikle acil ve afet durumları sırasında ve sonrasında geliştirilecek politika ve uygulama araçları üzerinde durulmuştur.

1.3. ARAŞTIRMANIN TEMEL SORULARI

1. Esnafların işyerleri depremden fiziksel olarak nasıl etkilendi?
2. Deprem sonrasında hasar gören işletme sahipleri sosyo-ekonomik olarak nasıl etkilendi? Sosyo-ekonomik hayata tekrar uyum sağlamanın yolları nelerdir?
3. Deprem, işletmelerde uygulamalı pratik öğrenim gören genç ve çocukların gelir, gider, istihdam, borçluluk gibi sosyo-ekonomik durumlarını nasıl etkiledi?
4. İşletmelerde pratik uygulamalı eğitim gören genç ve çocukların deprem sonrası psiko-sosyal riskleri ve ihtiyaçları nelerdir?
5. Mesleki eğitim veren okulların istihdama katkıları nelerdir?
6. Meslek Liselerinin mevcut iş sahasına katkıları nelerdir?
7. Depremi işbaşı eğitimi/mesleki eğitimi etkilediği yönler nelerdir?
8. Depremden etkilenen işletme sahiplerinin meslek değiştirme nedenleri nelerdir?

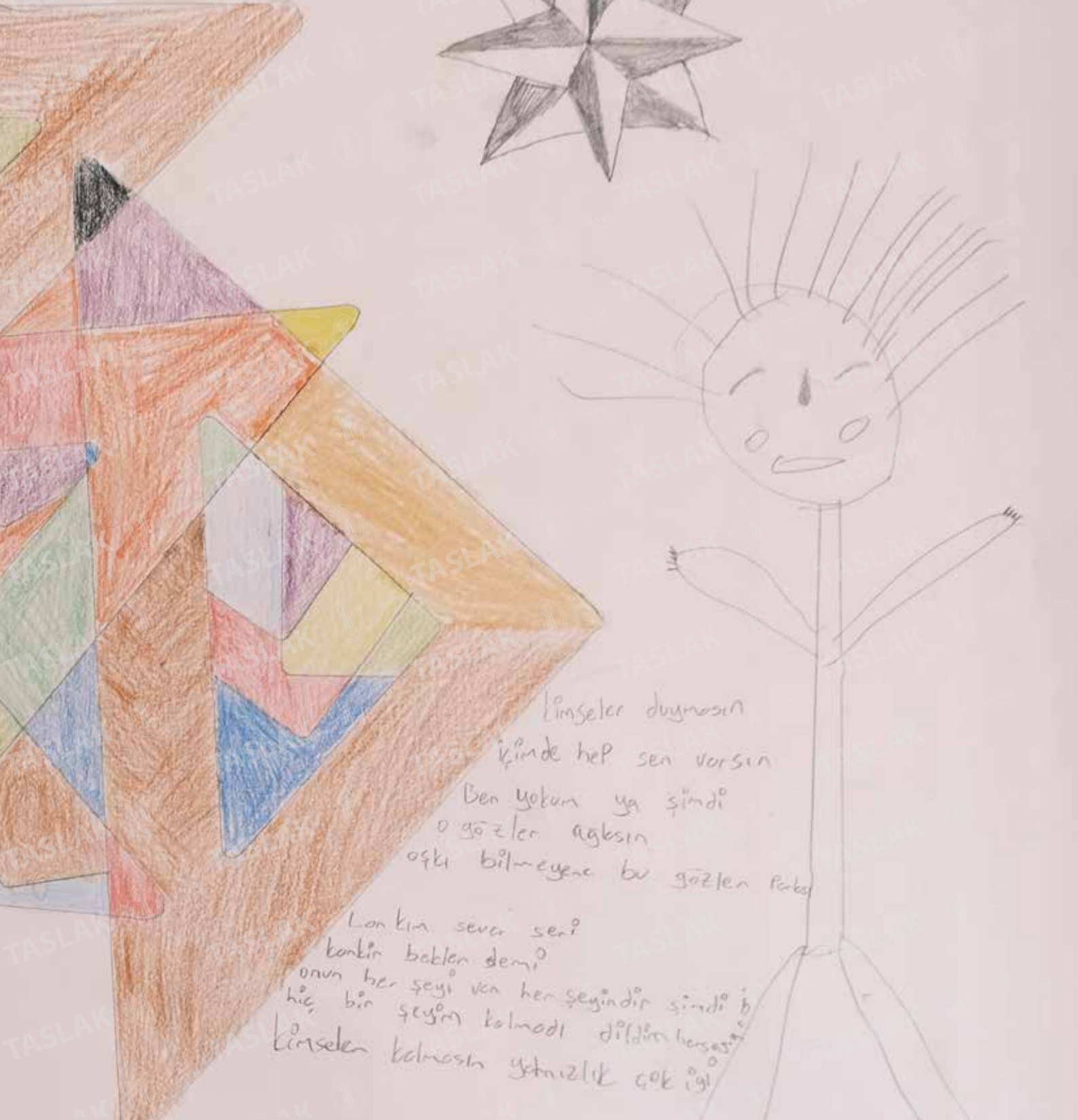
¹² Nitel araştırma; gözlem, görüşme, belge analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanmaktadır.

9. Depremi ardından gerekleŖecek geçici veya kalıcı gler ile meslek elemanı istihdam sağlamaya devam edecek mi?
10. Devletin deprem sonrası hangi teŖvikleri vermesi gerektiği dŖnlyor?
11. Devletin esnafın hangi yükümlülüklerinde yardımcı olması dŖnlyor?
12. Ŗehir yeniden inŖa edilirken hem sosyal olarak hem de ekonomik olarak nelere dikkat edilmelidir?



2

DEPREM SONRASI ESNAFLARIN GENEL GÖRÜNÜMÜ





2.1. Depremden Etkilenen İllerdeki Birlik ve Meslek Odalarının Genel Durumu

Depremden etkilenen illerde faaliyet gösteren birlik ve odaların binaları ya yıkılmış ya da ağır hasarlıdır. Esnafa ait sicil bilgilerinin yok olması sahadan edinilen bilgileri güçleştirmektedir.

Ancak yapılan görüşmelerden; Malatya'daki esnafların %67'sinin, Kahramanmaraş'takilerin %64'ünün, Adıyaman'dakilerin %50'sinin, Gaziantep'tekilerin %30'unun, Osmaniye'dekilerin %25'inin zarar gördüğünü söylemek mümkündür. Hatay'daki yıkımın çok daha büyük olduğu değerlendirildiğinde, oradaki esnafların tamamına yakınının depremden zarar gördüğü düşünülmektedir.

Kahramanmaraş: Dulkadiroğlu, Afşin, Türkoğlu, Elbistan, Pazarcık ve Onikişubat depremden en fazla etkilenen ilçelerdir. Yaklaşık 2.500 esnafın vefat ettiği, 7.000 işyerinin kullanılamaz halde ve 15.000 üyenin işyerinin de hasarlı olduğu tespit edilmiştir.

Kayıtlara geçen 5.000 civarında yağmalama olayı bulunmaktadır. İlde 40 meslek odasından 15'inin göçtüğü, 3'ünün ağır hasarlı olduğu, 4'ünün orta hasarlı olduğu ve geriye kalan 18 meslek odasının ise az hasarlı olduğu fakat büro malzemelerinin kullanılmaz durumda olduğu bilgisine ulaşılmıştır. İlde ağaç işleri, yeme içme ve metal eşya depremden en fazla etkilenen sektörlerdir. Bununla birlikte perakende sektörü de yağma olaylarından etkilenen sektörlerin başında gelmektedir.

K. Maraş'ta ilin en eski sanayi sitesi olan Merkez Sanayi Sitesinde faaliyet gösteren esnafların oda başkanları; 2400 işletmeden 185'inin depremden yıkıldığı, 94 acil yıkılacak, 974 ağır hasarlı, 275 orta hasarlı işletme bulunduğu, bu binalarda işletmelerin halen üretime devam ettikleri, kendilerine yer gösterilmesini ve işyerlerini kendi imkânlarıyla işlevsel hale getirmek isteyen işletmelerin gerekli olan desteklerden yararlanmayı beklediklerini söylemişlerdir. Konteynerlerde faaliyet gösterecek nitelikte olan esnafların buralarda çalışmaya devam ettikleri, bazı yerlerde birkaç esnaf bir araya gelerek faaliyetlerine devam ettikleri, bazı esnafların ise ağır hasarlı raporu olan işletmelerde çalışmaya devam ettikleri, işyerleri yıkılan esnafların başka esnaf arkadaşların yanında çalışmaya başladığı, ancak bunun psikolojik olarak esnafları olumsuz etkilediği belirtilmiştir.



Kahramanmaraş Merkez Sanayi Sitesinde faaliyet gösteren işletmeler

Malatya: Malatya Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği (ESOB) binası ağır hasar almış, il merkezinde ise 6 esnaf odası tamamen yıkılmıştır. 16 oda ağır hasarlı, 3 oda hafif hasarlıdır. İlçelerde ise 4 oda yıkılmıştır. 2 oda ağır hasarlı, 7 oda hasarsızdır. Depremden etkilenen esnaf ve sanatkar işletme sayısı il ve ilçeler dahil olmak üzere toplam 14.403 'tür. Fırınlara ve marketlere başta olmak üzere tüm sektörlerde ağır hasar bulunmaktadır.

Osmaniye: Osmaniye'de 8 esnaf odası ağır hasar alırken, depremden etkilenen işletme sayısı 1.344'tür. Birlik binası ağır hasarlı ve kullanılamaz durumdadır. Hizmet geçici olarak belediyenin gösterdiği bir alanda yapılmaktadır. Osmaniye diğer illere nazaran depremden daha az hasar gördüğü için lojistik olarak önemli bir konumdadır. Gıda yardımı, ekmek, yemek gibi hizmetler Hatay başta olmak üzere diğer illere buradan sağlanmaktadır.

Gaziantep: İslâhiye ilçesindeki 4 meslek odası, Nurdağı ilçesindeki 1 meslek odası tamamen yıkılmış durumdadır. Merkezde 1 oda ağır hasarlı, 3 oda ise orta hasarlı olarak tespit edilmiştir. Diğer ilçelerdeki odalarda ise hasar durumu az hasarlı ya da hasarsız olarak tespit edilmiştir. Nurdağı ve İslâhiye ilçelerinde faaliyet gösteren 2.850 esnafın tamamı depremden ağır şekilde etkilenmiştir. Merkezde ve diğer ilçelerde ise en az 10 bin civarında esnaf ve sanatkarın etkilendiği düşünülmektedir.

Bilgilendirme toplantısında; Gaziantep'te sanayi sitesinin zarar görmemesi nedeniyle depremedelerin burada toplandığı ve bu alanın yardımların ana merkezi olduğu, Antakya'da depremden etkilenen 440 tane işletmeye, tekrar ayağa kalkabilmeleri



için malzeme yardımı yapıldığı, Kahramanmaraş'tan ayakkabı üreticisi 14 işletmenin Gaziantep'te ağırlandığı, her iki ilden esnafları birbirleri ile eşleştirdikleri belirtilmiştir.

Hatay: Antakya'da 6.369 yapı yıkılmış olarak, 3.734 yapı acil yıkılması gereken olarak ve 21.830 yapı da hasarlı olarak saptanmıştır. Antakya'nın ardından en çok yıkık bina 1886 ile Kırıkhan, 1046 ile Hassa'dadır.¹³ İlde toplam 70 meslek odası bulunmaktadır. Odaların tamamının hasar aldığı bilgisine ulaşılmış olup, enkaz altında kalan Birlik, Oda başkanlarının ve birlik çalışanlarının olduğu bilgisi paylaşılmıştır.

Adıyaman: İl merkezinde 1.485 bina yıkılmış olup, 4.085 ağır hasarlı bina bulunmaktadır. Bunun yanı sıra yüzlerce işyeri yıkılmış ya da kullanılamaz duruma gelmiştir. İl merkezinde bulunan 5 katlı birlik binası tamamen yıkılmıştır. Merkez ilçe, Gölbaşı ve Çelikhan depremden en fazla etkilenen ilçelerdir. 9 binin üzerinde esnaf zarar görmüştür. Esnaf odalarından 4'ü ağır hasarlı, 19'u orta hasarlıdır.

Birlik binası haricinde Gölbaşı Şoförler ve Otomobilciler Esnaf Odası ve Çelikhan Esnaf ve Sanatkârlar Odası tamamen yıkılmıştır. Adıyaman Bakkallar ve Manavlar Esnaf Odası, Adıyaman Ulaştırma Hizmetleri Esnaf Odası, Yemenciler ve Ayakkabıcılar Esnaf Odası, Adıyaman İnşaatçılar Esnaf ve Sanatkârlar Odası, Adıyaman Lokantacılar ve Tatlıcılar Esnaf Odası, Gölbaşı Esnaf ve Sanatkârlar Odası ve Besni Esnaf ve Sanatkârlar Odası binalarının ağır hasarlı olduğu tespit edilmiştir. Adıyaman Yaş Sebze Meyve Satıcıları Esnaf Odası, Adıyaman Kahveciler Esnaf Odası, Adıyaman Madeni Sanatkârlar Esnaf Odası ise orta hasarlı olarak Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından tespit edilmiştir.

¹³ <https://www.aa.com.tr/tr/asrin-felaketi/depremlerin-vurdugu-hatayda-en-agir-yikim-Antakyada/2866977>

3

ESNAF VE SANATKÂRLAR ODALARI BİRLİKLERİNİN, ESNAF ODALARININ VE ESNAFLARIN BAKIŞ AÇISIYLA DEPREM VE ETKİLERİ





Araştırma kapsamında 7 adet Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birlik Başkanı, farklı meslek odalarından (kuaför, mobilya, otomotiv, berber, bakkal, fırın, marangoz, terzi / konfeksiyon, lokanta, kasap) 13 meslek odası yöneticisi ile farklı meslek gruplarından (Kuruyemiş, kuaför/berber, otomotiv/tornacı, kırtasiye, kasap, terzi, fırın, bakkal/market) 22 esnaf ile birebir görüşmeler yapılmıştır.

3.1. Esnafın Mali Durumu

Hazine ve Maliye Bakanlığı, “Depremzede esnafa destek kredisi” planlamış, “Hayata Dönüş Kredisi” adı verilen paketle depremde etkilenen esnaf ve sanatkarlara 250 bin liraya kadar 12 ay ödemesiz, 60 ay vadeli ve yarısını Hazine ve Maliye Bakanlığı’nın ödeyeceği yüzde 7,5 faizli kredi sağlanacağını duyurmuştur. Ancak esnafın sicil notu durumuna göre tahsis edilen kredilerden tüm esnaf yararlanamamaktadır. Bu durum, etkin bir sicil affı ihtiyacını artırmıştır.

Araştırmamızda esnafın mali durumu kredi kullanımına bakış açısı ile irdelenmiştir. TBMM 2022 yılı plan bütçe komisyonunda ifade edildiği üzere; Esnaf ve sanatkarların kullandığı hazine destekli kredi miktarı 2022’de 39 milyar 977 milyon TL iken bu kredi miktarı 2023’te 30 milyar TL olarak öngörülmüştür.¹⁴

Ticaret Bakanlığı’na yönelik yazılı soru önergesine verilen yanıtta; 2019 yılı ile 2022 Ağustos arasında toplam 381.218 esnafın kepenk kapattığı, 2022 yılının ilk dokuz ayında ise kepenk kapatan esnaf sayısının 85.181 olduğu belirtilmiştir. KOBİ’lerin bankalara borcunun Eylül 2022 itibarıyla 1 trilyon 770 milyar 854 milyon TL seviyesinde olduğu, esnafın takipteki borcunun ise 60 milyar TL seviyesinde olduğu ifade edilmiştir.

Bu tablo içinde deprem bölgesindeki esnafın mevcut borçlarının yeniden yapılandırılması kadar, deprem sonrası tekrar faaliyete geçmeleri için uygun finansal programlar ile desteklenmesi önemli olacaktır.

TBMM 2022 yılı plan bütçe komisyonunda; Halk Bankası aracılığıyla 2022’de 1 milyon esnaf ve sanatkâra yaklaşık 46 milyar liralık hazine faiz destekli kredi kullandırıldığı belirtilmektedir. Esnafa verilen faiz desteğinin yıl sonuna kadar 9,8 milyar liraya ulaşması öngörülmektedir. Bunlara ilaveten Halk Bankası aracılığıyla esnaf ve sanatkârlara 100 milyar liralık hazine faiz destekli kredi kullandırımının başladığı belirtilmiştir.¹⁵

Deprem karşısında esnafın finansmana erişim noktasında temel olarak kredi mekanizmaları ön plana çıkmaktadır. Özel veya devlet bankalarından kredi çekebilmenin ise belli kriterleri vardır. Görüşmelerde esnafın krediye ulaşım şartlarının zorluğundan yakınmışlar ve banka kredisi kullanmada mağduriyet yaşadıklarını ifade etmişlerdir. “Esnaf kredisi veya kefalet

¹⁴ https://www5.tbmm.gov.tr/develop/owa/komisyon_tutanaklari.goruntule?pTutanakId=3046

¹⁵ https://www5.tbmm.gov.tr/develop/owa/komisyon_tutanaklari.goruntule?pTutanakId=3051



kredisi”, esnafların ekonomik anlamda zorlandığı veya girişim için paraya ihtiyaç duyduğu zamanlarda başvurup alabildiği düşük faizli kredi türüdür. Bu krediyi almak için resmi olarak kayıtlı olma şartı aranmaktadır. Bununla beraber bu illerde kayıt dışı çalışanların başta Suriyeliler arasında olmak üzere yaygın olduğu ifade edilmektedir.”¹⁶

Esnaf genel olarak “ayağa kalkmak” için destek kredilerine olumlu bakmakta ve çoğunluğu kendilerine sunulan kredilerden faydalanmak istemektedir. Ancak uzun vadede kredi geri ödemelerinin yapılması deprem bölgesindeki yeniden yapılanmanın tamamlanması, hayat ile ticaretin tekrar canlanmasına bağlı olacaktır. Bu hususla ilgili olarak dile getirilenler şu şekildedir:

- Deprem öncesinde kredi başvuru şartları birçok küçük esnafı mağdur etmiştir. Bölge esnafının neredeyse %95’i mevcut kredilerini ödemeye devam ederken yeni kredi başvurusunda bulunmak zorunda kaldıklarını,
- Deprem sonrasında tekrar faaliyete geçebilmek için kredi kullanmak zorunlu olduklarını, ancak faiz oranlarının düşürülmesi ve vadenin uzatılması gerektiğini,
- Esnaf kayıtlarını artıracak programların yürütülmesi gerektiğini,
- Esnaflara kredi verilmesini sağlayacak kefalet mekanizmalarının devreye sokulması gerektiği,
- Depremden zarar gören her işletmenin koşulsuz olarak kredilerden yararlanması gerektiği,
- KOBİ’lere sağlanan KGF destekli kredi uygulamasında ya da esnaf ve sanatkarlara sağlanan hazine faiz destekli kredilerden esnaf ve sanatkâr meslek kuruluşlarının da yararlanması gerektiği,
- Hibe ve faizsiz kaynak kullanımı gibi araçlarla esnafların desteklenmesi gerektiği, belirtilmiştir. Yukarıda verilen cevaplardan da anlaşılacağı gibi esnafların deprem sonrası toparlanabilmesi için öncelikli olarak finansman desteğine ihtiyaç duyulmaktadır.

“Borç içindeki esnafın tek düşüncesi borcunu nasıl ödeyeceği. Bu sebeple borçlarla ilgili ciddi bir düzenlemenin yapılması gerekliliği vardır.”

3.2. Deprem Sürecinde Yapılan Yardımlar

Depremi hemen ardından acil olarak aşağıda özetlenen yardım ve destekler uygulamaya konulmuştur.

1. 6789 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı kapsamında; Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa illeri ile bağlı ilçelerinde faaliyet gösteren ve 6/2/2023 tarihinde meydana gelen depremler

¹⁶ <https://www.elogo.com.tr/blog/esnaf-kredisi-nedir-nasil-alinir/#:-:text=Esnaflar%20kredisi%20veya%20kefalet%20kredisi,bir%20meslek%20bu%20krediden%20yararlanamaz.>



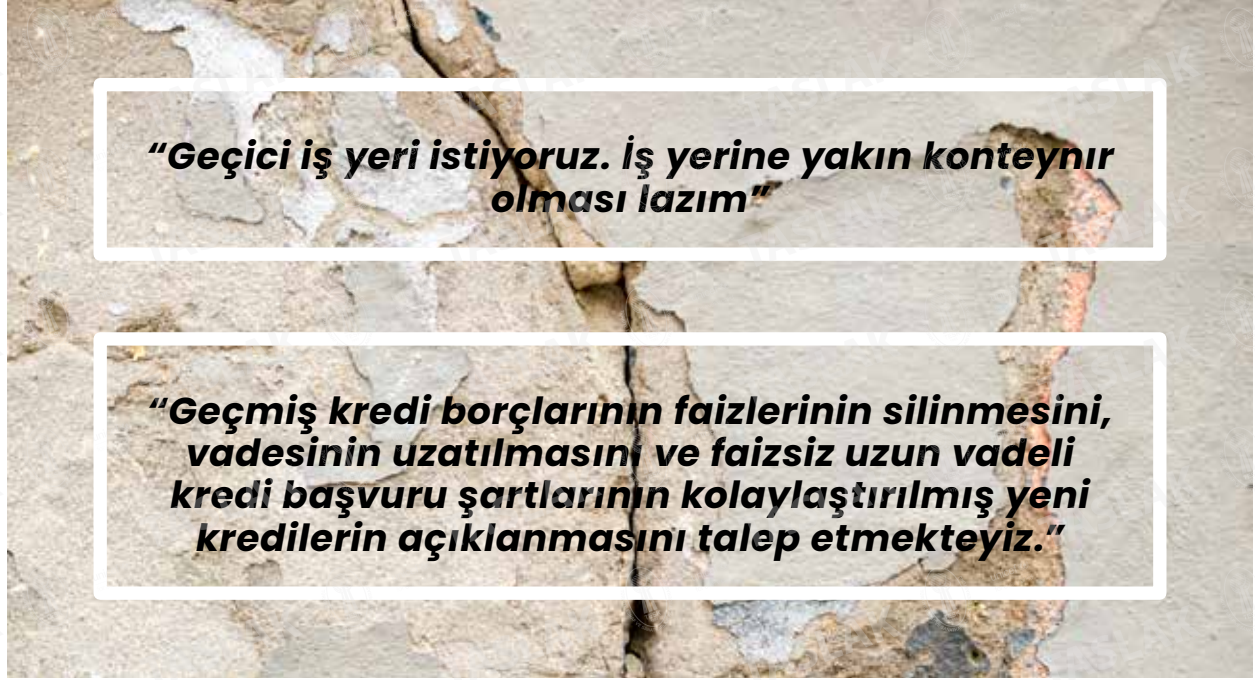
nedeniyle işleri ve/veya işletmesi zarar gören ve/veya faal bir şekilde esnaflık faaliyetini devam ettiremeyen esnaf ve sanatkarların, Türkiye Halk Bankası A.Ş. Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri Birlikleri Merkez Birliğine (TESKOMB) bağlı bölge kefaletiyle veya doğrudan düşük faizli kredi kullandırılmasına ilişkin kararlar kapsamında kredi borçları ertelenmiştir.

2. Bağ-Kur sigortalıları için 6 Şubat'tan önce ödeme süresi dolmuş mevcut prim borçları ile 2023 yılı Ocak, Şubat, Mart, Nisan, Mayıs, Haziran aylarına ait prim borçlarını gecikme cezası ve gecikme zammı uygulanmaksızın 31/08/2023 tarihine kadar ertelenmiştir.
3. Depremden zarar gören her aileye 10.000 TL, taşınanlara 15.000 TL yardım yapılması, konteyner kentler dışında barınacaklara, aylık 3.000 TL- 5.000 TL arası kira yardımı, depremde hayatını kaybedenlerin yakınlarına acil ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri amacıyla 100.000 TL nakdi yardım yapılmasına karar verilmiştir.
4. Deprem sonrası dönemde, Hazine Destekli Kefalet Sistemi kapsamında daha çok firmanın finansmana erişimini kolaylaştırmak ve depremin ekonomik faaliyetler ve ticari işletmeler üzerindeki negatif etkilerini azaltmak amacıyla 250 milyar TL olarak yakın dönemde ilan edilen KGF paketini de 100 milyar TL artışla 350 milyar TL'ye çıkarılmıştır.
5. Deprem bölgesinde faaliyet gösteren işletmeler için Hazine Destekli Kefalet Sistemi kapsamında; 10 milyar TL kefalet limitini haiz, yaklaşık 11,3 milyar TL kredi hacmine sahip ve azami 12 ay ödemesiz dönem dahil olmak üzere azami 60 ay vadeli Deprem Bölgesi İşletme Giderleri Destek Paketi ve 10 milyar TL kefalet limitini haiz, yaklaşık 11,2 milyar TL kredi hacmine sahip azami 36 ay ödemesiz dönem dahil olmak üzere azami 120 ay vadeli Deprem Bölgesi Yatırım Destek Paketi hazırlanmıştır.
6. Deprem nedeniyle işleri ve/veya işletmesi zarar gören esnaf ve sanatkârlara Halk Bankasınca kullandırılan Hazine faiz destekli kredi ödemeleri 6 aylığına faizsiz olarak ertelenmiştir. Ayrıca, son 3 yılda diğer kamu kurum ve kuruluşlarından 75.000 TL'ye kadar faiz/hibe desteği almış olan esnaf ve sanatkâra da Hazine faiz destekli kredilerden faydalanma imkânı sağlanmıştır.
7. Depremi işgücü piyasalarında yaratabileceği hasarları öngörerek, sigortalılarımızın çalışma hayatından uzak kalabileceği bu geçici dönemde, bölgesel kriz sebepli kısa çalışma ödeneği verilmiştir. Ayrıca olağanüstü hâl ilan edilen illerde Kısa Çalışma Ödeneği şartlarını sağlayamayan kişilere ise Nakdi Ücret Desteği verilmiştir.

Esnafların yukarıda özetlenen yardımlar konusunda yeteri kadar bilgi sahibi olmadığı gözlenmiştir.

"Henüz esnaf olarak herhangi bir yardım almadık, bir an önce yardımların ulaştırılmasını, yıkılan veya hasar gören işyerlerinin onarılmasını, geçmiş kredi borçlarının faizlerinin silinmesini, vadesinin uzatılmasını ve faizsiz uzun vadeli kredi başvuru şartlarının kolaylaştırılmış yeni kredilerin açıklanmasını talep etmekteyiz."

"Şu an için esnaf kefalet için herhangi bir yardım görmedik. Sadece devletin 10 bin TL'lik yardımı yapıldı."



“Hiçbir yardım almadım. Maddi ve makine teçhizat yardımı olabilir.”

“Herhangi bir yardım alınmadı. Faizsiz krediye ihtiyacımız bulunmaktadır.”

3.3. İşletmelerde Çalışan Eğitim Gören Çocuk/Gençlerin Deprem Sonrası Çalışma Talepleri

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı-Girişimci Bilgi Sistemi verilerine göre imalat sanayinde deprem bölgesinde toplam 42.719 küçük ölçekli işletme bulunmaktadır. Bölgede 116 Küçük Sanayi Sitesinde (KSS) 31.127 işyeri yer almaktadır. Yapılan ilk değerlendirmelere göre depremin, bölgedeki planlı sanayi alanlarında (OSB ve KSS) önemli bir hasara yol açmadığı belirlenmiştir. Ancak, enerji ve ulaştırma-haberleşme altyapısında oluşan hasar veya işgücü eksikliği nedeniyle bazı tesislerde üretimin bir süre aksayabileceği düşünülmektedir. Depremin imalat sanayii işyerleri üzerindeki en önemli ve telafisi güç olan etkisi vasıflı işgücünde ortaya çıkan kayıptır. Deprem sonrasında yanında mesleki eğitim öğrencisi barındıran işyerlerinde ciddi bir azalma olduğu saptanmıştır.

Araştırmada özellikle berber/ kuaför, marangoz, market, fırın, oto sanayi alanlarında mesleki eğitim gören çocuklara rastlanmıştır. Çırağların yoğun olarak buldukları işletmelerin büyük çoğunluğu kent merkezlerinde üretim yapan ve hizmet sunan işyerleri olduğundan çırağlardaki azalmanın nedeni anlaşılmaktadır.

Bilgilendirme toplantılarında; mesleki eğitime depremden sonra talebin giderek azaldığı, birçok bölümün talep eden öğrenci olmadığı için kapatıldığı, özellikle inşaat sektöründe çalışan ihtiyacının bulunduğu, başka illerden işçi ihtiyacının karşılanmaya çalışıldığı, mesleki eğitime devam eden öğrencilerin okulu bırakıp usta unvanı ile çalışmaya başladığı,



deprem sonrası başka illere giden öğrencilerin önemli bir kısmının geri döndüğü diler getirilmiştir.

Depremden 18 yaş altındaki bireylerin psikolojik olarak daha çok etkilendikleri dikkate alındığında; 18 yaş altı çalışan/eğitim gören çocuk ve gençlerin yaşama tekrar bağlanmaları için psikolojik desteklerin sağlanması, mesleki eğitim gören çocukların eğitim görebilecekleri işletme bulamamaları halinde farklı arayışlara girebilecekleri bu nedenle rehberlik ve yönlendirmeye ihtiyaçlarının bulunduğu ve acilen önlemler alınması gerektiği görüşülen esnaflarca dile getirilmiştir.

K. Maraş'ta deprem sonrası anne babasını kaybeden 1000 örgün eğitim öğrenci tespit edildiği ancak mesleki eğitime devam eden öğrencilerle ilgili böyle bir çalışma yapılmadığı, hem mesleki eğitime devam eden öğrencilerin hem de ustaların psikososyal desteğe ihtiyacı olduğu, bilgilendirme toplantılarında dile getirilmiştir.

Depremden etkilenen işletmelerde çırakların ve gençlerin çalışmak istedikleri ancak binaların yeteri kadar güvenli olmadığını düşündüklerinden seyyar olarak çalışma talepleri oluşmuştur.

"Çalışmak istiyorlar, gelire ihtiyaçları var."

"Çalışmaya korkuyorlar. Bina altlarındaki işletmelerde çalışacak eleman sıkıntısı yaşıyor."

"İşler durmuş durumda. Kalfa ya da çırak yüksek katlara çıkmaya korkmaktadır. Korku iş yapmamıza engel olmakta.

Deprem bölgesindeki yeniden yapılanma ihtiyacı kapsamında çok sayıda inşaat ve yapı elemanına ihtiyaç duyulacaktır. Bu kapsamda işyerleri kapalı olan Mesleki Eğitim Merkezi öğrencilerinin eğitimden koparak inşaat ile ilgili sektörlerde çocuk işçiliği riski ile karşıya gelebilecekleri de değerlendirilmektedir.

3.4. Depremden Etkilenen Esnafın Beklentileri

Deprem etkilediği bölgenin en önemli ihtiyacı barınma, bakım, eğitim ve istihdamdır. Deprem hasarının ağır olduğu bölgelerde altyapı ve üstyapı sorunları büyük önem taşımaktadır. Finansal yetersizlik ve işgücü kaybı işletmelerin faaliyetlerini sınırlayan temel sorunlardır. Nitekim görüşülen esnaflar, barınma, geçici işyerleri ve faaliyette bulunulmayan işyerlerinden elektrik, su vb. faturaların tahsil edilmemesi gibi taleplerde bulunmuşlardır.

Dijital platformların aracılığıyla ürünlerini pazarlama becerisini gösteren işletmelerin faaliyetlerine devam edebildikleri görülmüştür. Örneğin, İskenderun'da Petek Pastanesinin 4 dükkanından 3'ü yıkılmış, sadece bir dükkânda faaliyetine devam etmektedir. Online

sipariş olarak hizmete devam etmekte olduklarını ifade etmişlerdir. Esnafın mevcut işyerlerinin yeterli olmadığını yeni iş alanlarının açılması gerektiğini vurgulamışlar ve başta finans, muhasebe ve danışmanlık desteklerine ihtiyaç duyulduğunu belirtmişlerdir.

Deprem nedeniyle şehirlerden ayrılan esnafın tekrar şehre dönmesi için esnafın barınacağı yerlerin belirlenmesi ve ticari faaliyetlerini sürdürebilmeleri için de seyyar veya konteynir işletmelerin yapılarak desteklenmesi gerektiği ifade edilmektedir. Bununla beraber diğer illere gidene esnafa yönelik o ildeki Ticaret Bakanlığı ve Esnaf Odaları tarafından destek programlarının düzenlenmesi gerektiği de görüşmeler sonucunda ortaya konulmuştur.

Esnafın, yıkılan konutların ve işyerlerinin yerine inşa edilecek binaların yer seçiminin afete dayanıklı alanlarda, standartlara uygun büyüklükte ve dayanıklı malzeme ile üretilmesi, dayanıklı, güvenli, temel altyapı hizmetlerine sahip bir şekilde inşa edilmesinin gerekliliğini dile getirmişlerdir.



İşyeri olarak inşa edilecek binaların iş sağlığı ve güvenliği kurallarına uygun olacak şekilde tasarlanması gerektiğini ayrıca vurgulamışlardır.

“Afet döneminde meydana gelen büyük enkazın bizler için ders olduğunu düşünüyorum. Yeni kurulacak olan ev ve işyerlerinin alınan derslerle uzmanlar eşliğinde yapılması ve de denetimlerin artırılması ile düzelebileceğini düşünüyorum.”

“Yeni yapılanmada depreme dayanıklı işletmelerin yapılacağını düşünüyoruz.”

Deprem nedeniyle bölgede hem işyerleri azalmış hem de yaşanan ölümler ve göç nedeniyle işgücü önemli ölçüde azalmıştır. Bu durumun uzun vadede önemli sorunları da beraberinde getireceği dile getirilmiştir.

Esnafar en çok işgücüne lojistik taşımacılık, inşaat, gıda, imalat gibi sektörlerde ihtiyaç duyulduğunu belirtmişlerdir.



4

MESLEKİ EĞİTİM MERKEZLERİ'NİN BAKIŞ AÇISIYLA DEPREM VE ETKİLERİ



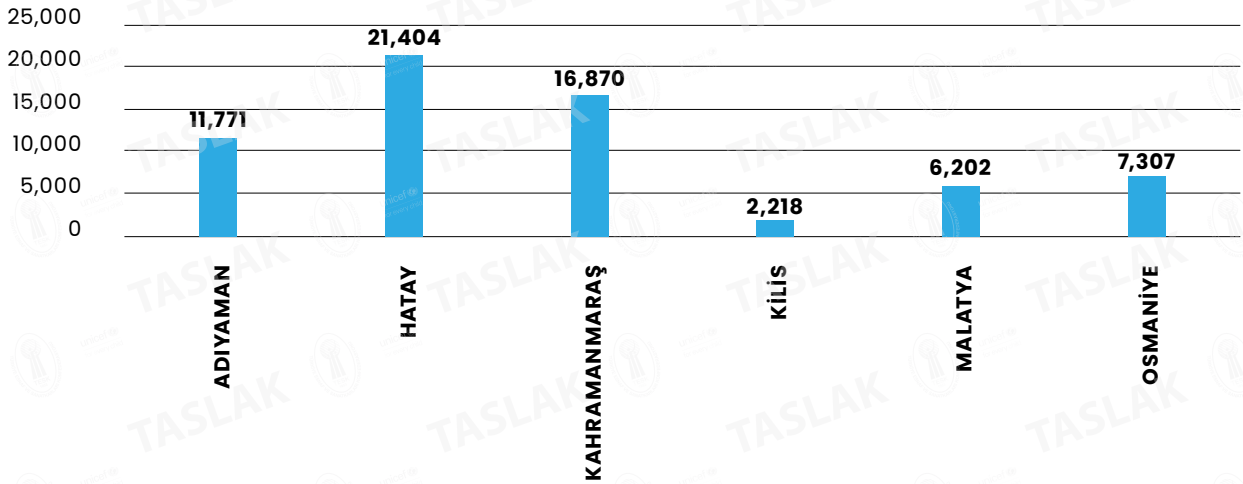


Esnaflar Türkiye’de mesleki eğitim sisteminin önemli bir parçasıdır. MEB’e bağlı Mesleki Eğitim Merkezleri vasıtası ile eğitim gören çocukların büyük bir bölümü işbaşı eğitimlerini esnafların yanında, usta öğreticilerin gözetimi altında almakta, MEB’den mezun olup usta olurken, bir iş ve meslek sahibi olabilmektedirler.

Türkiye’de 374 adet mesleki eğitim merkezi bulunmaktadır. Deprem bölgesini kapsayan 11 ilde ilçeler dahil bu sayı 45’tir. MEM’ler haricinde organize sanayi bölgelerinde 33 meslek lisesi bulunmaktadır.

Deprem bölgesinde mesleki eğitim merkezlerinde 65.722 öğrenci bulunurken, bu öğrencilerin yaklaşık %30’u Hatay ilinde bulunmaktadır. İllerdeki öğrencilerin dağılımı Grafik 5’te gösterilmiştir:

Grafik 4. Mesleki Eğitim Merkezi Öğrenci Sayıları-Deprem sonrası veriler



4.1. Deprem Sonrası Mesleki Eğitimin Geleceği

Mesleki Eğitim Müdürlükleri ile yapılan görüşmeler ile deprem sonrasında mesleki eğitim/ işbaşı eğitimlerinin programlanmasında değişiklik yapılmasının bir zorunluluk olduğu ifade edilmiştir. Kapanan işyerleri nedeni ile eğitimlerinde aksama olan çocuklar için alternatif programların geliştirilmesinin yerinde olacağı değerlendirilmektedir. Mesleki eğitim/ işbaşı eğitimlerin sağlıklı yürütülmesi için depremden daha az zarar gören işletmelerin programa alınarak öğrencilerin yönlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

“Bir değişiklik planlamıyoruz. Mesleki eğitim kazandırma programına devam edeceğiz.”

“İşbaşı eğitimlerimiz devam ediyor.”

“Fiziki şartlar iyileştirilmeli”



“Deprem sonrasında hasar gören işletmelerin bulunduğu yerdeki faaliyetler (işbaşı eğitim) hasar görmeyen yerlerde yapılması planlanabilir.”

“İşyerlerin hasar görmesi haliyle eğitim ve işbaşı eğitimlerini olumsuz etkiledi. İşverenlerimizin birçoğu göç etmek zorunda kaldı. Bir an önce gerekli teşvik programları ile esnafımızın gelmesi deprem öncesi programlarımızı devam ettirecek uygun ortam sağlanmalıdır.”

“Bazı işletmelerin binaların yıkılması sebebiyle işbaşı eğitimleri yapılmadığı olmuştur.”

“Çocuklar deprem nedeni ile kapalı mekanlarda çalışmaktan korkmaktadırlar”

“Mesleki eğitimi olumsuz etkiledi. Öğrenciler devam zorunluluğu olmadığı için devam edenlerin sayısı 1/5'e düştü.”

“Öğrencilerimizin üçte biri yeme içme, turizm sektöründe çalışıyorlardı. Şu an çoğu Antalya-Mersin bölgesine gitti.

Depremden dolayı mesleki eğitim/işbaşı eğitimlerini bırakıp başka illere geçici veya kalıcı göç eden öğrencilerin ortalama %30 civarında olduğu tespit edilmiştir. Özellikle turizm ve elektrik bölümleri bu konuda ön plana çıkmaktadır.

Bölgede özellikle inşaat sektörüne yönelişin artacağı ve bu yönde eğitimlerin planlanmasının uygun olacağı belirtilmektedir. Yapılan görüşmelerde, özellikle toparlanmanın daha uzun süreceği öngörülen sektörler olan turizm, lokantacılık, berberlik / kuaförlük gibi sektörlerde çalışan / eğitim gören kişilere yönelik programların geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Mesleki eğitim alan öğrencilerin göç ettikleri illerde eğitimlerine devam edebilmeleri için gerekli koşullar, o illerdeki esnaf odaları ve il milli eğitim müdürlüklerinin işbirliği içinde oluşturulmalıdır. Özellikle farklı illere kalıcı veya geçici olarak göç eden depremzedelerden mesleki eğitimini devam ettirenlerin bilgilerin doğru bir şekilde kayıt altına alınması, nakiller konusunda esnaf teşkilatına da haber verilmesi durumunda göç edilen illerde de söz konusu mesleki eğitimlere devam edilebilir.

“Mesleki eğitime kazandırma programı ile öğrenciler teşvik edilmeli. Esnafa bu programa katılımı için gerekli kolaylıklar sağlanmalıdır.” Bu alanda UNICEF gibi uluslararası kurumlarca yürütülen programlarda depremden etkilenenlere özel faaliyetler geliştirilmelidir.

“İşletmeler mecbur olduğu için gittikleri yerdeki ihtiyaca göre faaliyet gösterdikleri iş kolunu değiştirebilirler. Öğrenciler de gittikleri yerlerde mesleki eğitimlerine devam ederken o illerin öncelikleri dikkate alınarak eğitimlerine devam etmelidir.”

“Özellikle yiyecek hizmetleri alanındaki öğrenciler Antalya, Muğla bölgelerine nakil giderek oralarda iş imkânı bulup çalışmaktadır.”



Bu sebeple il değişikliği yapan depremzede öğrencilerin mesleki eğitim merkezleri aracılığıyla gerekli girişimler başlatılarak esnaf ve sanatkârlar odaları ile ortaya çıkan boşluğun kapatılması gerekmektedir.

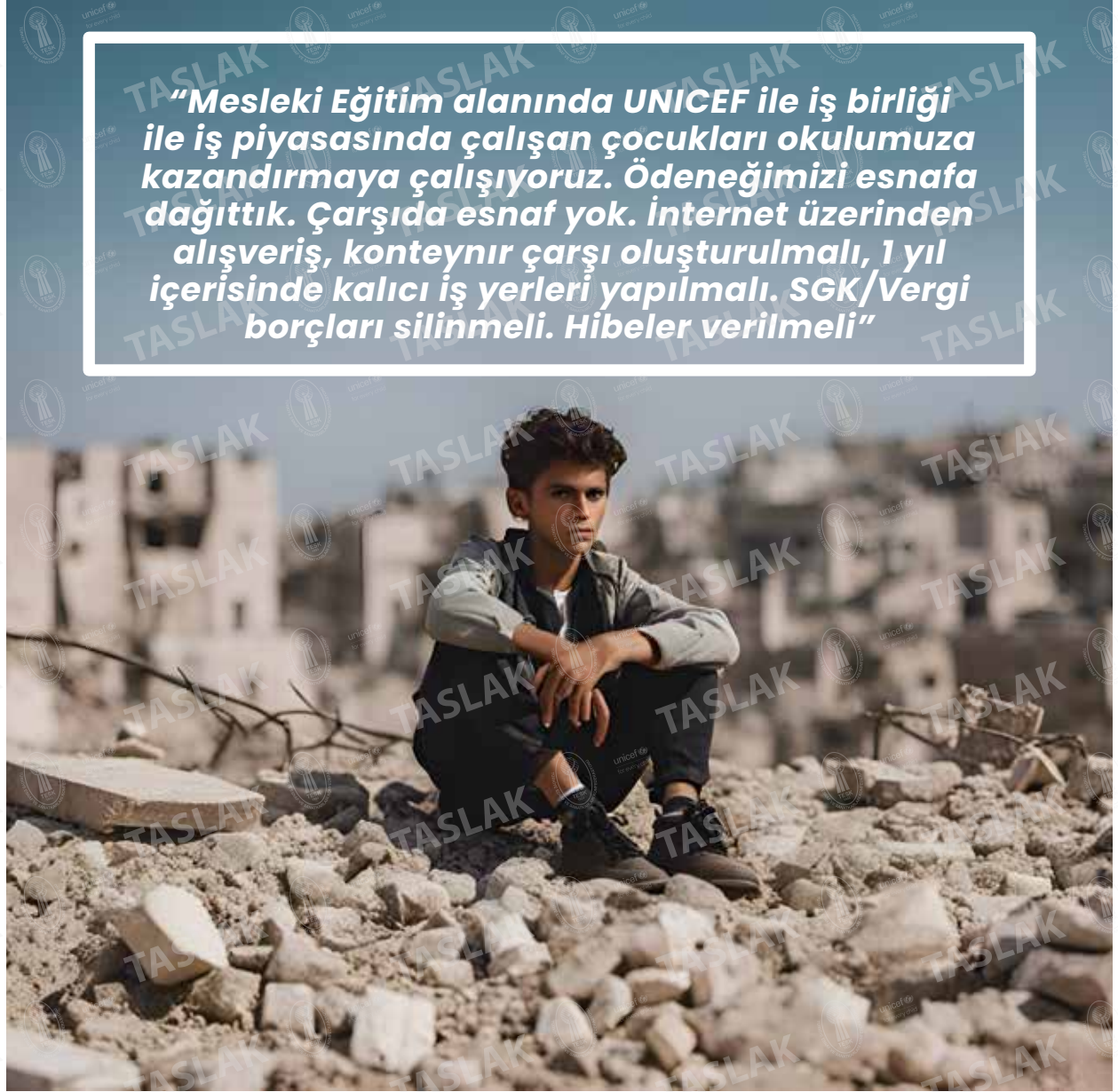
Deprem sonrasında mesleki eğitim/işbaşı eğitimlerin sağlıklı yürütülmesi için mesleki eğitim destek programının oluşturularak cazip hale getirilmesi, bu alanda özel sektör ve kamu kurumları arasındaki koordinasyonun artırılarak, geçici işbaşı eğitim merkezleri olarak TESK-ESOB Eğitim merkezlerinin kullanılması, TESK ESOB'lar ile ticaret / sanayi odaları ile iş birliği halinde ortak eğitim mekanlarının geliştirilmesi, mobil eğitimlerin sağlanması gibi çözümler üretilmelidir. Bu noktada işletmeleri yıkıldığı için işbaşı eğitimi alamayan öğrenciler için TESK bünyesindeki eğitim merkezlerinde ve başka işverenlerin yanında işbaşı eğitimi alabilmeleri, TESK'de bu işbaşı eğitimi verilemeyecekse ticaret ve sanayi odalarına bağlı işletmelerde çırakların geçici olarak yönlendirilmesi, bunun için usta öğreticilerin de yeni işyerlerinde görevlendirmelerinin mümkün kılınması gerektiği belirtilmektedir. Deprem sonrasında ticaretin gelişmesi için mesleki eğitim müdürlükleri koordinesinde esnaf/iş yeri ziyaretlerinin yetkililer tarafından yapılması ve esnafın ekonomik olarak desteklenerek gerekli eğitimlerin planlanmasında sorumluluk alınmasının uygun olacağı ifade edilmektedir.

Görüşmeciler tarafından deprem bölgesinin yeniden yapılanmasında sektör bazında ekonomik teşviklerle beraber, sektörlere göre istihdam ve mesleki eğitim teşviklerinin getirilmesinin bu alanda fayda sağlayabileceği beyan edilmiştir. Bu teşviklerin verilmesinde, dağıtılmasında, işbaşı eğitime imkân sağlayan esnaf odalarının önceliklendirilmesi, işletme ve aile odağında sağlanan desteklerle beraber mesleki eğitime özgü bölgesel desteklerinin geliştirilmesinin yerinde olacağı belirtilmiştir.

4.2. Deprem Sonrasında Mesleki Eğitim Merkezlerinin Esnaf ve Sanatkârlar Odaları ile İşbirliği Faaliyetleri

İl istihdam ve mesleki eğitim kurullarında Esnaf ve Sanatkâr Teşkilatı ile MEB'in somut performans göstergeleri olan faaliyet planları oluşturulmalı, bundan sonraki süreçte hem il hem bölge düzeyinde koordineli çalışmaları sağlayacak platformlar oluşturulması ve işbaşı eğitim için daha etkin bir eğitim süreci oluşturulması gerekmektedir. İşbaşı eğitimlerinin sağlıklı yürütülmesi için öncelikle öğrencilerin psikolojik hazır bulunuşlarının sağlanması gerekmektedir. Bu sebeple öğrenci ve ailelere ciddi bir psikolojik destekten geçerek rehberlik yapılması ve sürece dâhil edilmeleri gerekmektedir.

"Mesleki eğitim kazandırma programı daha verimli kullanılmalı destek ve teşvikler artırılmalıdır."



“Mesleki Eğitim alanında UNICEF ile iş birliği ile iş piyasasında çalışan çocukları okulumuza kazandırmaya çalışıyoruz. Ödeneğimizi esnafa dağıttık. Çarşıda esnaf yok. İnternet üzerinden alışveriş, konteynır çarşı oluşturulmalı, 1 yıl içerisinde kalıcı iş yerleri yapılmalı. SGK/Vergi borçları silinmeli. Hibeler verilmeli”

“Depremden önce olduğu gibi birlikte yapılan çalışmaları geliştirmeyi düşünüyoruz. İşbaşı eğitimi çalışmaları esnasında öğrenciler psikolojik olarak alttan alarak öğrencilere hoşgörülü davranılması gerektiğini düşünüyorum.”

İşbaşı eğitimi sağlayan ustalar / usta öğreticilere yönelik hem psiko sosyal destek sağlanmalı hem de bu esnafların travma geçiren çocuklarla nasıl iletişime kurmaları gerektiği konusunda rehberlik sağlanmalıdır.

Bölgesel düzeyde valiliklerin koordinasyonu altında MEB ve ESOB'lar arasında somut faaliyet planlarının oluşturulmalıdır.

Kelli
Yasin Arslan



A
A
N
D
I
S
N

SONUÇ

ALBÜM

İkbalın Çiğliği

Arkağım eşek

Velih Berba Di

inalime Mamut

Byanqar mevlüt

Midigome Yasın



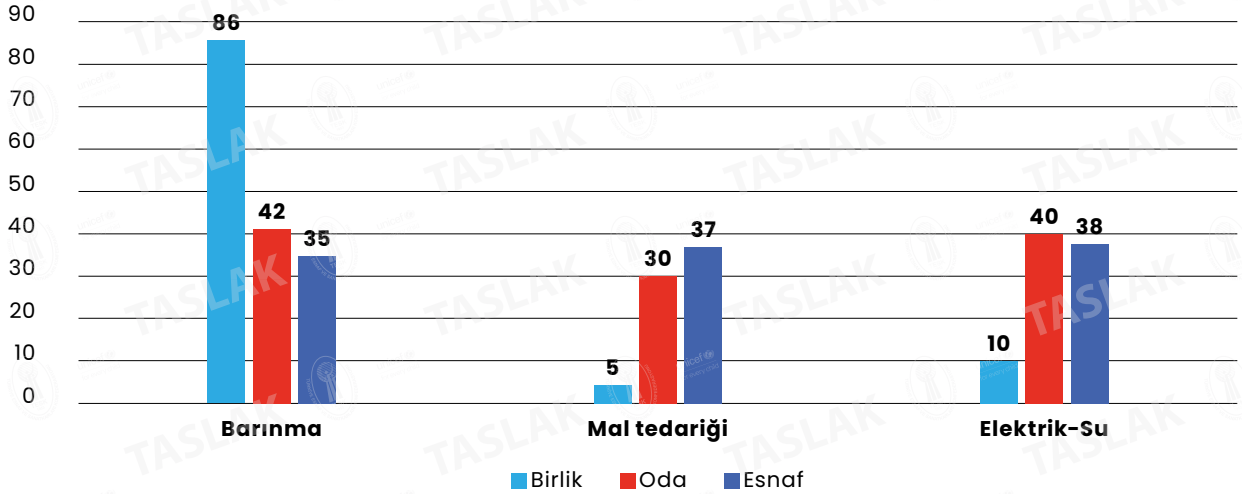
Depremlerin orta ve uzun vadedeki potansiyel etkileri göz önünde bulundurulduğunda; Türkiye genelinde de toparlanma, yeniden inşa, problemlı yapı stokunun yenilenmesi, iç göç, kırsal kalkınma, ekonomi gibi çeşitli başlıklarda koordineli bir yaklaşımla çözümlerin üretilmesi gerektiği açıktır.

Esnaf ve sanatkârlar kentlerin nefes almasını sağladığı için hem sorunu çözen hem de sorunu yaşayan kesimin başında gelmektedir. Yapılan tüm çalışmalarda, örneğin şehrin yeniden yapılanmasından, mesleki eğitimin başarısına, insana yakışır işlerin yeniden inşasına kadar esnaf ve sanatkâr teşkilatının katkısının olmadığı hiçbir iş tam olarak başarıya ulaşamayacaktır.

Depremler sonrasında insanların öncelikli ihtiyaçlarının benzer olduğu gözlenmiştir. Araştırma kapsamında Esnaf Odaları Birlikleri, Odalar ve işletme sahipleri ve eğitim kurumlarında görev alanlar ayrı ayrı hedeflenmiş olsa da verdikleri cevaplar ve beklentileri büyük ölçüde birbirine çıkmış ve çözüm önerileri de benzer olmuştur

Araştırmada kapsamında ortak sorunların gösterildiği Grafik 6'da barınma, mal tedariki ve elektrik-su ön plana çıkan sorunlar olarak ortaya çıkmıştır.

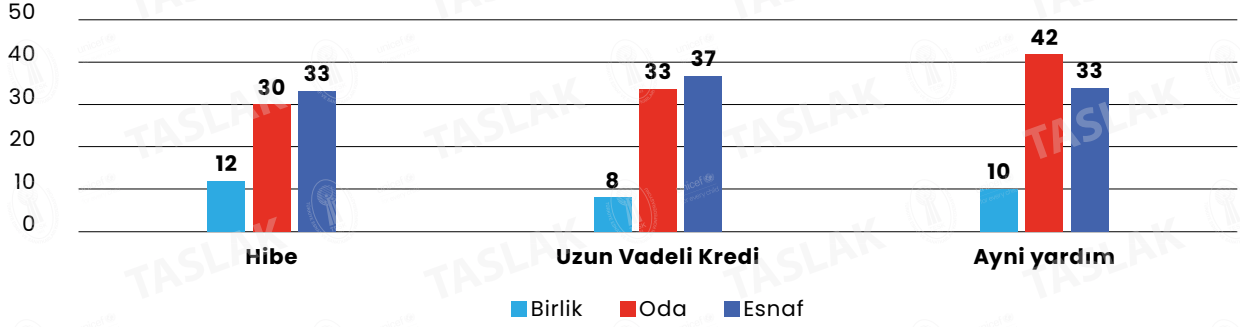
Grafik 5. Görüşmecilerin Ortak Sorunları



Görüşmecilerin talep ettikleri destekler Grafik 7'de verilmiş olup esnafalara hibe verilmesi, uzun vadeli uygun koşullu kredi sağlanması ve ticari faaliyetlerin devamını sağlayacak aynı yardımların yapılması en fazla talep gören konular olmuştur.

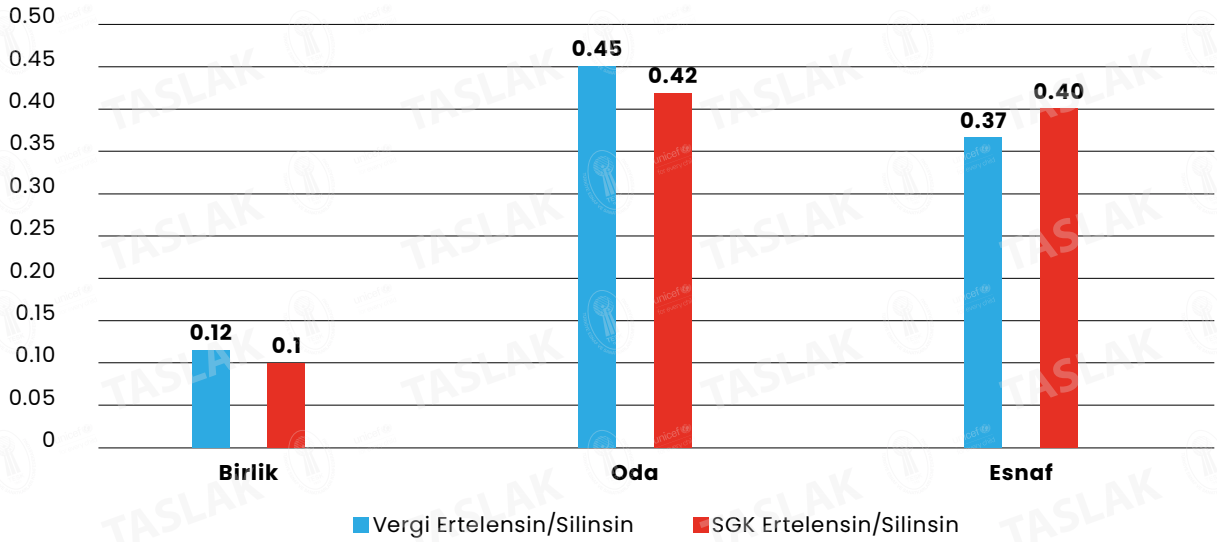


Grafik 6. Talep Edilen Desteklerin Dağılımı



Odalar ve esnafın çoğunluğu hem SGK prim ödemelerinin hem de vergilerin ertelenmesi talebinde bulunmuşlardır.

Grafik 7. Erteleme Taleplerinin Dağılımı



Görüşmecilerden elde edilen veriler ışığında aşağıda belirtilen önerilerin esnaf açısından fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Esnaf ve Sanatkârlar Odaları Birlikleri Başkanlarının Önerileri:

- Doğal afet ve afet durumları için her odanın her birliğin ve TESK'in acil durum eylem planları hazırlaması gerekmektedir.
- Sektör ve meslekler düzeyinde yıkılan işletmelerin yeniden açılmasına yönelik maliyet modellemeleri yapılmalıdır.
- Doğal afet durumları için kardeş şehir, kardeş esnaf ve sanatkârlar odaları oluşturulmalıdır.
- Kentsel dönüşümün / yeniden yapılanmanın yapıldığı yerlerde planlamalara esnaf da dahil edilmelidir.



- Devletin verdiği yardımlar içerisinde hibe ve faizsiz kredi desteği, teminatsız kredi imkânlarının sunulması gerekmektedir. Bu konuda TESK Devlet kurumları ve finansal kurumlar bir araya gelerek esnafı özel finansal araçlar üretmelidir.
- Her esnafın sağlanan uzun vadeli krediler veya hibe destekleri, faizsiz kredi imkânlarından faydalanabilmesi için özel kredi kefalet sistemlerinin oluşturulması gerekmektedir.
- İşletmelerin yeniden kurulması, mevcut işletmelerin ekipman ihtiyacı için nakdi ve aynı yardım programları yürütülmelidir.
- Deprem bölgesinin dışına göç eden esnafın işe yeniden başlamaları için sermaye ve teknik destek sağlanmalıdır.
- Esnafın vergi ve SGK borçları konusunda kapsamlı bir düzenleme yapılarak, borçların ertelenmesi yerine silinmesi değerlendirilmelidir.
- ESOB'larda yıkılan eğitim merkezlerinin yeniden kurulması için bir planlama yapılmalıdır.
- Çok sayıda çırak ve stajyer barındıran esnaf odalarına yönelik teşvikler getirilmelidir.
- Halkın esnafa alışveriş etmesini teşvik edecek deprem yardım modelleri üstünde çalışılmalıdır.
- Daha çok fizik gücüyle çalışan ve depremden sonra engelli duruma düşerek işini kaybeden esnaf ve sanatkarların topluma ve iş hayatına yeniden kazandırılmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
- Hızlı nakit ihtiyacı nedeniyle göç ettiği bölgede kendi uzmanlık alanı dışında yeni iş koluna yönelmek zorunda kalan veya bu düşüncede olan esnaf ve sanatkara yetişkin eğitim programları düzenlenmelidir.
- Göç ettiği bölgede kendi işini yapmak isteyen fakat belirli bir doygunluğa ulaşmış olan sektörde yeni bir girişim hem kendisi hem de yerelde var olan işyeri sahibi için bazı problemlere neden olacak bu girişimler genelde uzun ömürlü olamayacaktır. Bu nedenle kent ekonomisi gözetilerek ve bu konuda danışmanlık alınarak işyerleri açılması, bu konuda esnaf ve sanatkâr teşkilatını temsil eden meslek kuruluşlarına danışmanlık eğitimi verilmesi gerekmektedir.

Mesleki Eğitim Merkezi Müdürlüklerinin Önerileri:

- İllerin depremden zarar görme dereceleri farklı olduğu için buna bağlı olarak il düzeyinde Mesleki Eğitim Merkezlerine devam eden öğrencilere yönelik özel programlar geliştirilmelidir.
- Hatay gibi küçük sanayisi ve esnaf işletmeleri tamamen yıkılmış olan illerde işbaşı eğitimi için TESK ESOB'lar TOBB'a bağlı odalarla işletmeler üstü eğitim merkezleri kullanılarak / açılarak MEM'lerle iş birliği içinde programlar yürütülmelidir.
- Yeniden yapılanmada, TESK sektör temsilcileri, MEB ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığı yetkilileri bir araya gelerek işletmelerde çalışan ve mesleki eğitim alanlar için iş sağlığı ve güvenliği koşullarını sağlayacak ve konforlu bir çalışma ortamı sağlayacak olan asgari dinlenme alanı, banyo, tuvalet, soyunma odası, yemek alanı vb.) alt yapı ve fiziki şartlar belirlemeli, yeni yapılar buna göre inşa edilmelidir.



- Deprem sonrasında hasar gören işletmelerin faaliyetlerinin (işbaşı eğitim) hasar görmeyen yerlerde yapılması, bunun için TESK ve TOBB iş birliği ile işbaşı eğitim alanlarının açılması planlanabilir.
- Mesleki eğitime kazandırma programı ile öğrenciler teşvik edilmeli, esnafa bu programa katılımı için gerekli kolaylıklar sağlanmalıdır.
- Vergi ve sigortalardan esnafın muaf tutulması, öğrencilere meslek kazanımında ve okullarla ortak paydada buluşmasını sağlayacaktır.
- Esnaf ve Sanatkâr Teşkilatı ile bundan sonraki süreçte yeniden koordineli çalışmalı ve daha etkin bir eğitim süreci takip edilmelidir.
- Okullarda çocukların eğitim aldıkları günlerde, çocuklara yönelik öğle yemeği destekleri sağlanmalıdır.

Araştırma Sonucunda Ortaya Çıkan Öneriler:

Şubat ayında Türkiye’de meydana gelen şiddetli depremler geniş bir coğrafyada etkili olmuş ve 11 il afet bölgesi ilan edilmiştir. En ağır hasar gören iller Adıyaman, Hatay, Kahramanmaraş ve Malatya iken Gaziantep’in Nurdağı ve İslâhiye ilçeleri birinci derece hasarlı bölgede yer almıştır.

Bölge illeri Türkiye ekonomisine, özellikle üretim, ihracat ve istihdamda önemli katkılar sağlamaktadır. Depremde işletmeler ağır fiziksel hasarın yanı sıra önemli ölçüde işgücü kaybı da yaşamıştır. Özellikle yıkımın ağır olduğu bölgelerde çalışanların büyük çoğunluğu ölüm, göç ya da psikolojik travma nedeniyle işlerine geri dönememiştir. Bu sebeple bu kayıpların telafi edilmesi büyük önem taşımaktadır. İşletmelerin ihtiyaç duydukları destekler bölgenin hasar durumuna göre farklılık göstermektedir. Deprem farklılaşan etkileri, destek paketlerinin hazırlanmasında doğrudan ve dolaylı etkilerin dikkate alınarak çok boyutlu bir yaklaşımın gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Deprem hasarının ağır olduğu bölgelerde altyapı ve üstyapı sorunları büyük önem taşımaktadır. Barınma sorunlarının acilen ve orta-uzun vadeli bir yaklaşımla çözülmesi gerekmektedir. Bu nedenle, bu yatırımlar için sağlanacak mali kaynaklara öncelik verilmelidir.

İmar planları, inşaat ve tasarım açısından en fazla gereksinime yanıt verecek nitelikte olmalıdır. Kentlerin kültürel örüntülerine uygun sosyal donatılara yer verilmelidir.

Bölgedeki önemli işgücü kaybı, çeşitli sektörlerde birçok farklı iş pozisyonunun boşalmasına yol açmıştır. Bu nedenle istihdamın artırılması oluşan işgücü açığını ve beceri ihtiyacını karşılamaya yönelik projeler desteklenmeli ve/veya yeni projeler üretilmelidir. Nitelikli işgücü açığının kapatılması amacıyla üniversiteler, odalar, meslek birlikleri, mesleki eğitim merkezleri ve meslek liseleri ile çalışılabilir. Şehirlerin yeniden inşasında inşaat sektörünün faaliyetinin yoğunlaşması ve dolayısıyla sektörde ve sektörün etkilediği diğer sektörlerde iş gücü ihtiyacının doğması beklenmektedir. Deprem bölgeleri arasında göç etmiş ve işini kaybetmiş gönüllülerin kurs ve mesleki eğitimlerine destek verilip sertifika programları için



finansman sağlanabilir. İşini kaybeden, travma sonrası stres bozukluğu nedeniyle henüz bir iş arayışına giremeyen ve/veya iş bulmakta zorlanan bireylerin sorunlarına müdahale edilmesi önemli görülmekte, depremden etkilenen ve işini kaybeden kişiler için psikososyal güçlendirici destek programlarının uygulanması gerektiği düşünülmektedir.

Esnafın mevcut bölge dışında satış yapmasına imkân veren e-ticaret uygulamaları konusunda bilinçlendirilmesi, dijital okuryazarlık eğitimlerinin verilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bunun için TESK, Birlikler ve Meslek Odalarının imkanları artırılmalı, destekler ile farkındalık ve eğitimler oluşturulmalıdır. Esnafın dijitalleşmeden faydalanabilmesi için, işbaşı eğitimi alan çocukların bu alanda eğitimlerini sağlayacak programlar geliştirilmelidir.

Deprem bölgesinde yaşamaya devam eden insanların gıda güvenliğinin sağlanması için özellikle fırıncılık başta olmak üzere yiyecek – içecek sektöründe çalışan esnafın yanında işbaşı eğitimi alacak öğrencilerin yerleştirilmesine önem verilmelidir.

Depremi etkilediği illerde işini kaybeden insanların tarımsal faaliyetleri dikkat alınarak, esnaf ve ziraat odaları ile ortak bu alanda çalışacak olanlara yönelik mesleki eğitim programları uygulanmalıdır.

Yaşanan depremler, kurumlar arası iş birliğinin önemini ve gerekliliğini bir kez daha ortaya koymuştur. Bu bağlamda, yerel düzeyde kamu kurum ve kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarının kurumsal kapasiteleri artırılmalı, iş birliği yapılacak alanlarda aktif uygulama araçları geliştirilmelidir. Özellikle işletmelerin ve bağlı oldukları odaların acil durum ve afet farkındalık düzeylerini artıracak çalışmalara öncelik verilmelidir.

